

D2384 E · 2,- DM

MITTEILUNGSBLATT DER KROATISCHEN KATHOLISCHEN GEMEINDEN **LEBENDIGE GEMEINDE**

ŽIVA ZAJEDNICA

LIST HRVATSKIH KATOLIČKIH ZAJEDNICA · BROJ 9 (183) · RUJAN/SEPTEMBER 1997

Gospodin
je moja snaga,
Gospodin je
moja pjesma

Na djedovu kamenu
Pastoralna briga
za rastavljene
Zašto ne pušiti?

Isus u podrumu

Tada Jahve, Bog, načini od zemlje sve životinje u polju i sve ptice u zraku, i predvede ih čovjeku da vidi kako će koju nazvati, pa kako koje stvorenje čovjek prozove, da mu tako bude ime. Čovjek nadjene imena svoj stoci, svim pticama u zraku i životinjama u polju.

(Knjiga Postanka 2, 19–20)

Nova školska i vjeronaučna godina

Ljeto po običaju prođe brzo. Barem se tako čini. S ljetom prođe i vrijeme odmora, opuštanja, razbibrige. U našem se narodu već svetkovina Velike Gospe računa kao kraj ljeta odnosno kao prekretnica prema jeseni. Prošlo je također još jedno gastarbajtersko ljeto.

Uz to gastarbajtersko ljeto vezana je i jedna anegdota koju je izmislio ili zabilježio lucidni Petar Miloš. Poznato je naime da većina Duvnjaka radi u Njemačkoj već više od 30 godina. Priča veli da je duvanjski gastarbajter u rodnom selu odavno napravio veliku kuću. U tu kuću on navraća dva ili najviše tri puta godišnje. U njoj i oko nje provodi naravno i svoj godišnji odmor. Ali kako? Kuća po cijelu godinu prazna, pa valja mnogo toga popraviti, obojiti, urediti okoliš, i dok se sve to sredi – prođe i godišnji odmor. Pitali jednog takvog duvanjskog gastarbajtera, kakva to ima smisla, što će mu uopće kuća, kakav je to odmor i zašto tako postupa, a on je rekao kratko: „Baš zato“.

Tako se naš Duvnjak i desetine tisuća naših gastarbajtera koncem ljeta ponovno vratilo u Njemačku. Djecu naime čeka škola, vrtić, a starije još koja godina do mirovine. Počinje dakle još jedna školska ali i vjeronaučna godina. Svatko će se, ovisno o dobi i sposobnosti, angažirati i u školi, i u učenju i u Crkvi, odnosno u našim hrvatskim katoličkim misijama. Od djece se očekuje da dobro uče, da pohađaju vjeronauk, da ministriraju, pjevaju (na našoj naslovnici su ministranti iz Münchena i gitaristi iz Mannheim), a od svećenika da vjernicima, pa i mladima, daju vremena i prostora za takve aktivnosti. Svima želimo uspjeh i blagoslovljen početak.

Uredništvo

Piše:
Anto Batinić

Bez cesta nema napretka

Voziti automobil na hrvatskim, a posebice na bosanskohercegovačkim cestama, znači upustiti se u pravu pravcatu avanturu. Zato bi hitna gradnja auto-cesta od Zagreba do Dubrovnika, i to iz oba pravca, morala biti jedan od glavnih i hitnih prioriteta.

Tko god je ovoga ljeta bio u domovini na odmoru najvjerojatnije je doživio mnoštvo neugodnosti zbog loših cesta i zastoja. Bilo je manjih, ali i većih, pa i tragičnih nesreća. I laik je mogao otprve zapaziti da su upravo loše ceste uzrokom najvećeg broja nezgoda, kašnjenja, nerveze. S takvim cestama, s takvom horizontalnom i vertikalnom signalizacijom, s takvom nekulturom u vožnji, s kolonama teretnjaka od Zagreba do Splita, ne može se na put ni do mora, ni u sadašnjost, a kamoli u budućnost. Možda naši inozemci i strani turisti očekuju i u Hrvatskoj kvalitetu europskih auto-cesta, koje se naravno ne mogu izgraditi preko noći. Potrebno je i novca i vremena. I volje, naravno.

Jer, ako na hrvatskim, a da o bosanskohercegovačkim cestama i ne govorimo, ostanu i dogodine ovakvo stanje, mnogo će se manje naših ljudi i turista odvažiti za jednu ponovnu avanturu na tim cestama. Veliko je pitanje hoće li to učiniti i skromni, ali uporni i zahvalni češki i slovački turisti. Povremeno smo kod kuće preko ljeta mogli pročitati poneki dopis o hitnoj potrebi gradnje suvremenih auto-cesta u Hrvatskoj, pa i u BiH. Za tu hitnu potrebu dižemo ruke i mi. I to, kako je ovoga ljeta pisalo u dopisu jednog čitatelja u jednom dnevnom listu, gradnju auto-cesta od hrvatskoga sjevera do juga, ili od Zagreba do Dubrovnika, treba započeti – odmah; odmah i iz oba pravca.

Nije zapravo dokraja jasno što to priječi hrvatsku vladu da izgradnju te ceste ili cesta proglasi jednim od svojih prioriteta i da se s gradnjom započne – odmah. Makar te famozne koncesije dobio bilo tko ili ih dobili naši ljudi. Važno je brzo i kvalitetno izgraditi takvu cestu. Bez toga nema napretka.

Čudno je, kako rekossmo, kako ponajprije još nema strogo određene političke odluke o tome, iako želja odavno postoji. Znamo da se još uvijek čekaju odluke o gradnji cesta na višoj, europskoj razini, o čemu u ovom broju govori i sugovornik iz ministarstva prometa i veza vlade RH za naš list. Dosad je javnosti prezentirano nekoliko poluslužbenih varijanti trase auto-cesta prema jugu, ali još ni jedna nije službena i konačna. Zbog

toga vjerojatno još nema ni projektne dokumentacije. Kako se onda može uopće govoriti o početku radova. Dosađanje procjene o datumu svršetka izgradnje te ceste zalazile su duboko u prvo desetljeće idućega stoljeća i tisućljeća. Pitanje je samo hoće li sadašnja cestovna infrastruktura uopće moći izdržati lavinu prometa, i to ne samo u udarnim ljetnim mjesecima. Zime su još gore i opasnije. Poznato je naravno da se gradnjom auto-cesta još uvijek licitira i iz političkih (dio trase kroz BiH?) i iz gospodarskih razloga (kome koncesije). Ali navala prometa, kako teretnih, tako i osobnih vozila, ne može više čekati. Kao da se zaboravlja da se broj vozila i u Hrvatskoj i u BiH u zadnjih nekoliko godina povećao nekoliko puta, da se s povećanim uvozom iz stranih zemalja također uveliko povećao promet stranih vozila, a da su cestovne mogućnosti, barem prema jugu, ostale iste.

Nikome nije potrebno govoriti o dugoročnim prednostima izgradnje auto-cesta, jer je to samo po sebi razumljivo. Često se međutim zaboravljaju one sadašnje prednosti, a to je zapošljavanje mnoštva radne snage, kao i građevinske efektivne, te oživljavanje opustjelih područja kroz koja bi cesta prolazila. Makar koncesije dobili i stranci, na izgradnji ceste će valjda raditi naši radnici. U izgradnji takve ceste ili cesta svojim iskustvom i ulaganjem svakako može pomoći i hrvatsko iseljništvo. Onda će, nakon ugodne vožnje po europskim cestama, nestati i šoka naglog susreta s hrvatskim cestama. Bez tih cesta Hrvatska zasigurno neće zadugo postati ni „raj na zemlji“ (jer ni raja na zemlji više nema bez auto-cesta) niti „mala zemlja za veliki odmor“. Prije će biti da će se dugo gušiti u vlastitom prometnom kaosu. U taj kaos, kao što vidimo, Europa i Amerika, zasad dolaze samo tenkovima, kojima oštećuju ionako loše ceste. Iz toga kaosa Hrvati su se dosad izvlačili i selili. Da se to više ne bi događalo, da se očuva mnoštvo života, da živne proizvodnja, da se iseljenci vrate, a da s njima do Prevlake stigne i Europa, hitno je potrebno izgraditi autocestu od hrvatskoga sjevera do njegova juga.

ŽIVA ZAJEDNICA LEBENDIGE GEMEINDE

60435 Frankfurt am Main
An den Drei Steinen 42
Tel. (0 69) 54 10 46, Fax (0 69) 5 48 21 32

Herausgeber/
Izdavač: Kroatisches Oberseelsorgeamt
in Deutschland

Verantwortlich/
Odgovara: Bernard Duklić

Chefredakteur/
Glavni urednik: Anto Batinić

Redaktion/
Uredništvo: Stanka Vidačković, Jura Planinc,
Ivek Milčec, Jozo Sladoja, Jozo Župić

Mitarbeiter/
Suradnici: Željka Čolić, Dijana Tolić, Ivo Balukčić,
Alen Legović, Marko Obert, Vlatko Marić

Satz + Layout: Ljubica Markovica

Lithos +
Seitenmontage: Fotosatz Service Bauriedl
64546 Mörfelden-Walldorf

Druck: Spenglers Druckwerkstatt GmbH
64572 Büttelborn

Jahres-
bezugspreis: DM 30,- incl. Porto (s poštarinom);
za ostale europske zemlje: DM 40,-
za prekomorske zemlje: DM 60,-

Bank-
verbindung: Konto Nr. 129072 (BLZ 500 502 01)
bei der Frankfurter Sparkasse

Zbogom, prijatelju!

U Zagrebu sam saznao da je fra Ignacije umro. Znao sam da je bio teško bolestan, da je pri kraju, ali sam se ipak nadao da ću ga naći još živa kad se budem vraćao s otoka Hvara u Split. Nažalost, smrt je bila brža tako da mi je preostalo samo da na grob donesem buket svježih ruža i pomolim se Bogu za njegovu dušu. Upoznao sam ga davne 1980. u Berlinu, kada me je, kao urednik „Žive zajednice“, potaknuo na suradnju koja traje, evo, sve do danas. „Žz“ je bila jedna od rijetkih hrvatskih katoličkih novina koja je u to vrijeme, uz obilje

novosti o životu i radu naših misija, donosila vrsne tekstove iz hrvatske kulturne baštine. Autor tekstova, tadašnji urednik fra Ignacije, nije se bojao potpisati ispod napisa o Ocu Domovine, o Zrinskom i Frankopan u ili o hrvatskome jeziku. Fra Ignacije je baštiniu neustrašivi alkarski duh svojstven narodu Cetinske krajine i taj duh prenosio na sve koji su ga poznavali. Koliko me puta ohrabrio govoreći: „Samo napiši, ne boj se, ja ću objaviti u Žz“. Nekoliko puta pozvao me kao gosta na jedinstveno okupljanje hrvatske katoličke mladeži: Vjeronaučnu olimpijadu u Frankfurtu i Offenbachu na kojoj je bio nezamjenjiv voditelj i svepriznati autoritet. U kratkim predasima bio je okružen svojim hrvatskim narodom i prema svakomu je imao poštovanja i razumijevanja. Vjeronaučna olimpijada zahtijevala je mnogo energije koje je, na opće čuđenje, fra Ignacije imao napretek i nikada nije (ili nije htio) pokazivao znakove umora. Znao je reći da mu je čast, ali i dužnost, što može biti

u službi hrvatske mladeži, roditelja i vjeroučitelja, te čitavoga iseljenog hrvatskog korpusa u Europi. Mogu odgovorno reći da je fra Ignacije bio, na neki način, zaštitni znak Vjeronaučne olimpijade u Frankfurtu i Offenbachu. Bio je veliki prijatelj svih naših katoličkih misija u Njemačkoj, pa tako i ove naše u Berlinu, a posebno ga je zanimao rad HKD „Fran Mažuranić“ čiji je bio počasni član. U domovinu se vratio uoči jugosrpske agresije i često je boravio na prvoj crti bojišnice vršeći službu vojnog kapelana. Prvi znaci zloćudne bolesti nisu slutili na dobro. No, fra Ignacije koji nije poznavao ovozemaljski strah, stoički je podnosio opaku bolest koja je sve brže razarala njegovo tijelo ali ne i duh. Umro je velikan hrvatske dijaspore, umro je gromovnik koji je učio ljude da ljube Boga i bližnjega svoga. Neka je vječni pokoj i laka hrvatska gruda mojem dugogodišnjem uredniku, prijatelju, franjevcu i rodoljubi fra Ignaciju Vugdeliji-Crnom.

Ivek Milčec

Pred grobom

Krizanteme se preselile na groblje,
da slušaju jecanje zvona
i uzdisanje ostavljenih.

Žalosnici miluju grobove
i zalijevaju ih suzama
i razgovaraju s mrtvima.

Mrtvi šute, i zriju u grobu,
u nadi svijeće na grobu
čekaju trublju spasenja.

Mraz steže grobove:
cijedi se sok u nebu,
a ostatak ostaje...

Svi Sveti stoje na čelu studenoga,
a Krist Kralj vlada nad njim:
grobovi će se iseliti pod svjetlom
vječne svjetlosti.

Ako i nemamo vlastit grob, ništa;
i onako će svatko morati napustiti svoj,
pa neka je natpis i od zlata.

Na groblju je najmanje smrti!

Ionako su beznadni već mrtvi!

Drugi žive! Amen! Aleluja! Tihomir Grgat

Barbara i Ivek
Milčec na grobu
fra Ignacija

MUDROSLOVICE ZA PODUZETNE Cijena zanata je veća nego zlata!

Svjetsko pisano naslijeđe i usmena predaja prepuni su mudrih izreka, aforizama, poslovice, deviza, uzrečica, pravila, gnomi, epigrama, lozinki, grafita, načela, protuslovice, krilatica, epigrafa, slogana, maksima i drugih umotvorina (riječu, mudroslovice) poznatih i nepoznatih autora koje se mogu iščitavati kao dobre po(r)uke za poduzetne (i druge) ljude o tome što, kako i zašto (ne) trebaju misliti, govoriti, biti, htjeti, činiti, živjeti, itd. Iz velike zbirke takvih mudroslovice, za čitatelje biraćemo neke zanimljive (ovaj put iz skupine „antičkih sentencija“).

– Ako želiš biti sretan, prezri bogatstvo. (Katon)

- Cijena zanata veća je nego zlata. (Svetonije)
- Gdje je blaga, ima prijatelja. (Plaut)
- Hrabrost ublažava udare sudbine. (Demokrit)
- I najteži se posao može obaviti ako se dobro rasporedi. (Marcijal)
- Kada se umiješa sila i novac, zakon ne pomaže. (Tacit)
- Kada susjedov zid gori, radi se o tvojoj stvari. (Horacije)
- Kapljica ne probuši kamen snagom već učestalim kapanjem. (Ovidije)
- Lakom duh ne zadovoljava se nikakvim dobitkom. (Seneka)
- Loša je odluka koja se ne može izmijeniti. (Publilije)

- Ljutnja bez snage je isprazna. (Livije)
- Male su prigode često početak velikih pothvata. (Demosten)
- Marljivost je velika pomoć, čak i osrednjoj pameti. (Seneka)
- Ne biti pohlepan, to je novac; ne biti kupac, to je prihod. (Ciceron)
- Nitko lijenošću nije postao besmrtn. (Salustije)
- O svemu što radiš dobro promisli, i tek onda se prihvati posla. (Epiktet)
- Radi što trebaš raditi. (Plaut)
- Rano žeže ono što hoće kopriva postati. (Horacije)
- Žuri, ali polako. (Svetonije)

DIANA SPENCER, princeza od Walesa

Princeza preselila u bajku

Većina nas običnih smrtnika poznaje princeze samo iz bajki. Princeza Diana je uporno bježala iz bajke i pokušavala živjeti normalnim ljudskim životom našega doba, kao majka i žena, približiti se običnim ljudima, pomagati im. Ali, ljudska pohlepa, bezobzirnost, nezahvalnost, pa i zloća, otjerali su je u preraanu smrt. Lady Diana se svojom smrću zauvijek preselila u bajku. Na mjesto gdje je više nitko i nikada neće moći dotaknuti, kako reče njezin brat, optužujući agresivne fotoreportere za njezinu smrt.

Njezina smrt doslovce je potresla cijeli svijet. Gotovo da nema kutka na ovoj kugli zemaljskoj u kojem se vijest o njezinoj smrti nije primila sa šokom i žaljenjem. Lady Di je već za života, a osobito nakon smrti, postala legendom. Planetarni odjek njezine smrti u ovom stoljeću se može donekle usporediti samo sa smrću J.F. Kennedyja, M. Monroe, J. Deana i E. Presleya...

Nakon vijesti o smrti princeze Diane, Majka Terezija je u Calcutti izjavila da će moliti za nju i navela da ju je princeza nedavno posjetila i raspitivala se kako pomoći siromasima. Lady Di je pokazivala i širila bolju i svjetliju stranu čovjeka. Njezino zauzimanje za siromašne i beskućnike, za bolesne od raka i aidsa, za zabranu proizvodnje protupješačkih mina, nije bilo samo poziranje, nego izazov moćnicima ovoga svijeta. Jedna je žena izjavila da nikada neće zaboraviti kako je pokojna princeza poljubila bolesnika od aidsa i da je to podsjeća na sv. Franju i njegov poljubac gubavcu.

Princeza Diana je nedavno posjetila Bosnu u sklopu akcije protiv proizvodnje i uporabe protupješačkih mina, kao i pomoći žrtvama tih ubojitih sredstava. Bila je to njezina zadnja velika humanitarna akcija prije tragične smrti. Dobri duh pokojne princeze Diane još dugo će lebdjeti nad svijetom. Bajka kao da tek počinje. ■

- U Novi Zeland se od 1990. godine do danas iselilo nešto preko tisuću hrvatskih građana, što nije ni blizu pretjeranim brojkama u nekim novinama. Novi doseljenici u Australiji žive vrlo teško, piše „Hrvatski vjesnik“ iz Melbournea. U nekim slučajevima žive na ulici i nemaju osnovnih sredstava za život. Neki opet nemaju novca ni za povratnu kartu – kući...
- U Hrvatskoj djeluje Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, koji okuplja mnoge bivše hrvatske iseljenike, a sada povratnike u domovinu. Sami priznaju da se susreću i s lijepim i s lošim stranama života u domovini, ali takvu skupinu ni oni s dubljim džepom ne mogu razumjeti... Za umijeće preživljavanja i u socijalizmu i u sadašnjem brutalnom kapitalizmu neka pitaju domaće ljude oko sebe.
- Zanimljivo je da je u Hrvatskoj prije 70 godina tiskana knjižica pod naslovom „Kako se iseliti iz Hrvatske“, što pokazuje da su ondašnje protuhrvatske vlasti sustavno poticale iseljavanje Hrvata... Možemo se samo radovati što je ministarstvo povratka i useljeništva nedavno tiskalo „Vodič za povratnike u Hrvatsku“.
- U Vitezu već dvije godine izlazi „Privrednik“, list za poslovnu inicijativu, privredu, malu privredu i akcionarstvo, a izdaje ga Udruga poslodavaca Viteza... Ne samo voljom i ljubavlju, nego i uspješnim poslovanjem i razvojem gospodarstva ostat će i opstati Hrvati na svojim vjekovnim prostorima u srednjoj Bosni i drugdje.
- Oko milijun mladih katolika okupilo se na nedavnom Svjetskom danu mladih u Parizu, a među njima i oko 3000 mladih Hrvatske i BiH... Nadati se da ih nije privukao samo Pariz, nego i Papine riječi.
- Od 2. do 5. listopada Papa putuje u Brazil, najveću „katoličku“ zemlju na svijetu. Socijalna pitanja bit će u središtu pozornosti njegovih susreta... Bit će zanimljivo kako će Papa o tome govoriti, jer je upravo on oštro osudio teologiju oslobođenja, koja je samo tražila socijalnu pravdu, pravednu raspodjelu zemlje i dobara, posao za sve, bolje uvjete života...
- Privatne kršćanske radijske postaje u Belgiji i Francuskoj (ukupno 41) imaju sve veći broj slušatelja u zadnje tri godine, a dnevno ih sluša oko 450 000 ljudi, među kojima su 38% praktični kršćani, a toliki broj distancirani. Program se sastoji od klasične glazbe, razgovora, molitava, bogodlužja, čitanja Biblije... Ljudima je očito dosta buke i zbrke suvremenih radijskih postaja.
- Komunistički mauzolej usred Bukurešta, u kojem su pokapani rumunjski komunistički prvaci, bit će pretvoren u veliku pravoslavnu katedralu pod imenom „Katedrala spasenja nacije“... Tko bi gori, sad je doli...
- Novi biskup portugalskog grada Porta Coelho smatra mogućim ređenje za svećenike prokušanih oženjenih muževa. „To uopće nije tlapnja“, rekao je nedavno... Hoće li se to uopće čuti iza vatikanskih zidina? Veliki nedostatak svećenika na terenu se mnogo više osjeti negoli u suhim statističkim brojkama.
- Milanski kardinal Carlo Maria Martini pohodio je početkom kolovoza više razorenih župa u Hrvatskoj i BiH, kao i Zagreb i Sarajevo... U jeku rata malo se kardinala Katoličke crkve usuđivalo na takvu avanturu, a mnogi su i dalje oprezni.
- Isusovačka dobrotvorna udruga „Jesuit refugee service“ iz Rima pomoći će Srpskoj pravoslavnoj crkvi u Hrvatskoj u obnovi hijerarhije i vjerskih zajednica. Ta je udruga obećala uzdržavati pravoslavne svećenike i njihove obitelji u sljedeće dvije godine... Neka velika pomoć i nije, jer u Hrvatskoj trenutno ima samo 13 pravoslavnih svećenika, ali vijest jest. Kako bi bilo lijepo pročitati i vijest da je neka slična organizacija Ruske pravoslavne crkve obećala pomagati recimo katoličke svećenike u tzv. Republici Srpskoj u BiH.
- Mafijaši, tj. lihvari, otmičari i iznudiivači novca, ne mogu dobiti redovito odrješenje u ispovijedi, nego su to grijesi pridržani biskupu, službeno je izvijestio vjernike Vittorio Mondello, nadbiskup Kalabrije u južnoj Italiji. U Kalabriji se inače vodi pravi podzemni rat, koji vode organizirani kriminalci mafijaši. U tom je području samo 1995. bilo oko 4 000 atentata, 882 podmetnuta požara, a 32 000 su žrtve lihvarske pljačke... Možda bi i hrvatski biskupi u Hrvatskoj i BiH takve grijehe trebali što prije pridržati.
- Bivši austrijski veleposlanik u Beogradu Michael Weninger odlikovan je od strane Srpske pravoslavne crkve ordenom sv. Save, u znak priznanja za njegovo nastojanje oko razumijevanja dvaju naroda... Čestitamo!
- Činovnici američke vlade će ubuduće, prema odluci predsjednika Clintona, moći moliti u uredima ili čitati Bibliju za vrijeme stanke za ručak... Kao da to dosad nisu mogli, da su htjeli?

FRA STOJAN DAMJANOVIĆ, MISIONAR

Spašavanje klarisa

Početkom lipnja HKM Berlin posjetio je misionar fra Stojan Damjanović, član Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja iz Splita. Fra Stojan je rodom iz Ljutog Doca u općini Široki Brijeg, a u Africi je već deset godina i djeluje u samostanu i kući za odgoj mladih fratara u Nyanjende. Po prvi put je u Berlinu i mnogo toga ga je zanimalo. Posebno se zanimalo za životinje kojih je ljubitelj. Posjetio je zoološki vrt, razgledao znamenitosti Berlina, a u misijskoj dvorani govorio okupljenim vjernicima o zanimljivim doživljajima iz svoga misionarskog života.

Fra Stojan pred „zlatnom piramidom“

Na Schloßplatzu, Unter den Linden u Berlinu, od 30. travnja 1997. do 30. rujna 1998. posjetitelji mogu vidjeti ogromnu knjigu posjetitelja u „zlatnoj piramidi“. Zamisao za tako veliku knjigu i piramidu dali su bečki umjetnik prof. Ernst Fuchs, suutemeljitelj bečke škole fantastičnog realizma i arhitekt dr. Helmut Maler. Visina piramide iznosi 18 m, širina je 24 m. U njoj se može smjestiti 200 osoba. Betonski radovi trajali su jedan tjedan, a postava piramide deset dana. Konstrukcija piramide je od aluminija prekrivenog posebnim žutim platnom, tako da se izvana čini kao da je zlatna piramida.

Knjiga posjetitelja ima visinu od 4,20 m, širinu 3,60m, te 1300 stranica na koje može stati preko jedan milijun i petsto tisuća potpisa. Osim potpisa nju se može ovjekovječiti aforizmima, primjedbama, crtežima, skicama, fotografijama. Ulaznice su 5 DM, a dobiveni višak namijenjen je za obnovu Schinkelplatzu. Fra Stojan se upisao u tu najveću knjigu na svijetu i sigurno će o tome pričati malim afričkim dječacima i djevojčicama. Za „Žz“ ispričao je zanimljiv doživljaj.

Misionar fra Stojan u susretu s vjernicima ispred crkve St. Clemens u Berlinu

Kako su fra Vjeko i fra Stojan spašavali klarise. Otetih satelitski telefon vraćen misionarima.

U spašavanju klarisa Tutsi

U samim počecima velikog masakra između plemena Hutu i Tutsi u Ruandi, masakr je započelo većinsko pleme Hutu. Stradalo je mnogo svećenika, biskupa, redovnica. Osamnaest sestara klarisa iz plemena Tutsi bile su u opasnosti od velike mase koja je činila masakr. Tada je svećenik fra Vjeko Čurić, član bosanske franjevačke provincije, organizirao spašavanje sestara. U međuvremenu je francuska vojska stigla u Zair i Ruandu i svojim helikopterima prebacila sestre iz Ruande u Bukavu, u isusovački samostan. To je bilo privremeno rješenje. Fra Vjeko je stigao iz Ruande u samostan u Nyanjende i dogovorio se s fra Stojanom o prebacivanju sestara iz Bukavu na aerodrom u Bujumburu, glavni grad Burundija. Htjeli su zamoliti biskupa za automobile. Biskupa nisu našli, ali im je generalni vikar obećao pomoć. Čekali su oko pet sati, ali bez uspjeha, jer generalni vikar nije uspio naći vozila. Razlog je bio dolazak velikog broja izbjeglica iz Ruande u Bukavu i nastao je kaos. Fra Stojan je ponudio fra Vjeki da pođu u grad i sami traže pomoć.

Pogodba do granice

U gradu su našli dva kombija. Pogodili su se za kombije kojima su trebali odvesti sestre do granice prema Burundiju. Kad su stigli do granice, granica je već bila zatvorena nekoliko minuta ranije nego su oni došli. Uporno su tražili propust i objaš-

Misionar fra Stojan Damjanović pred „zlatnom piramidom“ u Berlinu

njavali koga voze. Nisu uspjeli uvjeriti graničare, pa su se morali vratiti u grad Uviru, blizu granice gdje je sjedište biskupa. Biskup ih je ljubazno primio i priredio za njih smještaj i večeru. On je također bio iz plemena Tutsi. Sutra ujutro dao im je svoga vozača i odvezli su se na aerodrom u Bujumburu. Privatno su organizirali zrakoplov u Keniju, a odatle će sestre prosljediti let za Belgiju gdje im se nalazi matična kuća. Fra Vjeko je bio u pratnji sestara, a fra Stojanu je ostavio automobil u kojem je bila satelitska antena i telefon.

Među lopovima

Po povratku kući fra Stojan je zalutao, jer nije dobro poznao grad. Došao je u predgrađe Bujumbure. U trenutku kad je okretao automobil, bio je okružen petoricom mladića koji su ga napali i naredili da izide iz automobila. U početku se nije snašao. Mladići su lupali po automobilu htijući ga izbaciti iz automobila. Fra Stojan je bio uporan. Nije se dao. Međutim, oni su otvorili vrata i uzeli telefon. Tada je shvatio da se radi o lopovima. Htio je pobjeći s automobilom. Uspjelo mu je jednoga odgurnuti i zatvorio je vrata sa svoje strane. Prebacio se na drugu stranu i pobjegao automobilom 200 metara dalje. Masa svijeta to je gledala i nitko nije reagirao. Mnogi su mu savjetovali da bježi. Nije htio bježati nego je protestirao zašto mu nitko ne pomogne. U međuvremenu je došla policija. Protumačio im je da su ga pokrali Tutsi, a da je on ovim automobilom pomogao sestrama iz plemena Tutsi. Šef policije u toj četvrti grada smirivao ga je i obećao da će pronaći telefon. Fra Stojan je otišao u stan u kojemu je stanovao fra Vjeko i pričekao ga do povratka iz Ugande. Fra Vjeko je ispričao što mu se dogodilo. Nazvali su nuncijaturu u Bujumburi. Nuncij je odmah nazvao šefa policije. Nakon nekoliko sati telefon je pronađen i vraćen fra Vjeki. Jozo Župić

Odgoj je obveza i odgovornost

Na odgoju djece i mladih moraju aktivno i odgovorno sudjelovati obitelj, škola i Crkva

Rujan je mjesec kad se nakon ljetnih odmora svi vraćaju svojim redovitim aktivnostima. Počinje i školska godina, a s njom brige i nove teškoće za većinu učenika koji će ponovno sjesti u školske klupe. Nisu samo učenici ti koji će imati brige, nego i roditelji, učitelji, nastavnici, profesori te vjeroučitelji. Normalno je to, jer odgajati djecu i mlade nije ni mala niti lagana stvar. To je velika odgovornost. O tom odgoju ovisi budućnost društva, države, svijeta.

Osim na roditeljima i školi, velika odgovornost u odgoju leži i na crkvenim zajednicama. Da je ta odgovornost velika, svi se slažu. Ali isto tako svi su svjesni da oni koji utječu na odgoj djece i mladih ne uspijevaju, odnosno nisu sposobni uvijek, a niti su u mogućnosti investirati se potpuno u odgoj. Ta nemogućnost potpunog i uspješnog investiranja u odgoj mladih uvjetovana je čimbenicima socijalne, ekonomske i psihološko-afektivne prirode. Budući da je razvoj mladog čovjeka uveliko modeliran onim što je doživio u odgojnoj sredini, te onima koji izravno utječu na modeliranje njegove osobnosti, pokušat ćemo ukratko (budući da prostor određen za ovo razmišljanje ne omogućuje širu i dublju analizu) prikazati neke poteškoće koje se pojavljuju kod glavnih aktera u odgoju i što bi ti glavni akteri odgoja morali uzeti u obzir u odgoju.

• **Obitelj je prvi čimbenik koji utječe na odgoj mladog čovjeka** ali i na njegov odnos prema školi. U obitelji čovjek dobiva temeljne postavke svog života. Život u obitelji postavlja temelje čovjekova društvenog i afektivnog života.

Zato bi se moglo reći da će budući život čovjeka u velikoj mjeri biti onakav kakav je bio u obitelji. Nažalost, danas je obitelj u krizi pa je i obiteljski odgoj u krizi. Budući da se obitelj danas svodi na oca, majku i dijete, kriza odgoja je još veća budući da stvarni obiteljski život kod velikog broja obitelji ne postoji, a time je i obiteljski odgoj (gdje oba roditelja rade) sveden na minimum, tj. na sat i pol prije polaska u školu, te 2–4 sata uvečer. Zbog raznih aktivnosti djece, ali i roditelja, i subotom i nedjeljom je sveden na isto toliko sati. To jasno pokazuje da je vrlo malo vremena, ali i mogućnosti za komuniciranje između djece i roditelja. Doda li se k tomu da u mnogim obiteljima postoje poteškoće među supružnicima, odnosno da postoje rastavljene obitelji, ili da je jedan od supružnika odsutan iz obitelji zbog posla, te činjenica da mnogi roditelji nisu sami u mogućnosti ući u prisnu komunikaciju sa svojom djecom, postaje još jasnije da

djeci puno toga manjka u odgoju od onoga što bi se bezuvjetno moralo dobiti u obitelji.

U hrvatskim iseljeničkim obiteljima posebno je vidljiv manjak prisutnosti roditelja u odgoju te nedostatak komunikacije s djetetom. Neki roditelji nastoje to kompenzirati davanjem velikog džeparca misleći da će time nadoknaditi svoju neprisutnost u svakodnevnom življenju djeteta. Usto brojni roditelji (posebno roditelji-iseljenici) nisu u mogućnosti slijediti školske aktivnosti svoje djece te im pomoći u poteškoćama tijekom školovanja.

Ne smijemo zaboraviti da se u mnogim obiteljima religiozni odgoj svodi na samo prigodne odlaske u crkvu. Rijetke su obitelji gdje se zajednički moli, čita Biblija ili razgovara o kršćanskom životu. Zapravo, djeca ne mogu, ali i nemaju priliku vidjeti da postoji jedan projekt, cilj, motivacija u životu obitelji, osim zaraditi puno novaca, nakupiti bogatstvo. Stoga i sama djeca nisu motivirana suočiti se s onim što život stavlja pred njih pa lako postaju plijen i žrtve potrošačkog društva. Stoga je danas pitanje kako pomoći da obitelj ponovo postane obitelj i mogne dati prave temelje života djetetu i mladima kako bi budućnost društva i svijeta bila bolja.

O tome bi morala porazmisliti svaka obitelj, svako društvo i država te Crkva.

• **Velika odgovornost u odgoju djece, mladih leži na školi** (instituciji odgoja) i **odgojiteljima** koji u njoj rade. Škola kao institucija mora imati projekt, ali i metodu, odgajati i odgojiti djecu i mlade da bi postali osobe sposobne svojim

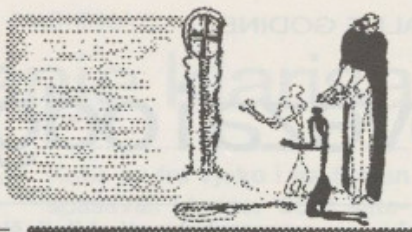
znanjem, stručnošću, ali i osobnošću djelovati i biti odgovorne u društvu, državi i svijetu, te učiniti da društvo, država i svijet postanu humaniji. Taj projekt škole uveliko ovisi o onima koji su uključeni u funkcioniranje ove institucije.

To su učitelji, nastavnici, profesori, vjeroučitelji. Oni bi uz stručnost trebali biti i dobri odgojitelji, sposobni u dobroj mjeri nadoknaditi ono što nije sposobna dati djeci današnja obitelj (afektivnost, mogućnost shvaćanja tko su u odnosu na obitelj, društvo, svijet, pomoći im otkriti misterij svoje transformacije iz djeteta u odraslu osobu). Problem današnje škole jest što sve ovo ona ne ostvaruje i ne može ostvariti. Takva je situacija škole manje-više posvuda u svijetu. Škola dajući znanje (diplome) ne uspijeva uvijek pomoći u formiranju prave osobnosti. Današnje školstvo je uvjetovano potrošačkim mentalitetom. Usto je puno onih koji rade u odgoju i u odgojnim/školskim ustanovama samo

Nastavak na str. 19

Glasnici nade

„U kući Oca mojega ima mnogo stanova“ (Iv 14,2)

Može li se uopće neki od popularnih glazbenih izraza vremena u kojem živimo spojiti s temeljnim kršćanskim naukom? Povezivanje profanog i prolaznog rocknrolla i neprolaznog Evanđelja nesumnjivo je veoma bizarno, ali se ipak događa. Postojanje tzv. White metala na Zapadu potaknulo je braću Bobaš da na ovim prostorima pokrenu projekt Kršćanskog rocka (Christian rock) pod imenom **Glasnici nade**.

Obogaćeni originalnošću ideje sv. Dominika, utemeljitelja Reda propovjednika, koji je u 13. st. Radosnu vijest propovijedao na njemu osobit način, „Glasnici nade“, tu istu Radosnu vijest propovijedaju pred mijenu stoljeća, spajajući slike iz svakodnevnog života s rock glazbom.

Kada su u svibnju 1991. Anto i Jadranko Bobaš realizirali svoju prvu demokazetu, naslovljenu jednostavno „Glasnici nade“, privukli su pozornost javnosti nekim neobičnim činjenicama: u ulozi izdavača pojavio se Dominikanski provincijalat; p. Anto je dominikanac/svećenik, jednako kao i njegov brat Marko, koji je autor svih ilustracija na omotima kazete. Među gositima/prijateljima, posebno se istaknuo gitaristička zvijezda **Zeke Lipovača** (Divlje jagode).

Nepriličnost ondašnjeg trenutka, koji se dogodio u Hrvatskoj, odgodio je žive propovijedi Glasnika za neka bolja vremena. Kaseta je prezentirana na nekoliko radio- i TV postaja, u Splitu i Zagrebu.

Druga kaseta **Glasnika nade – Dođi kraljevstvo Tvoje**, snimljena profesionalno u odličnom BeSTMUSIC studiju, u rujnu 1992. g. obilježena je ratnim užasom njihovog rodnoga kraja – Lašvanske doline, kao i sudjelovanjem poznatih imena iz svijeta rock-glazbe. Ovoga puta „Glasnici nade“ nisu željeli da im se omakne ijedna pogreška. Od početka su kormilo predali u ruke sigurnom i pouzdanom **Zlatanu Čehiću** – Čehi, pjevaču i bas gitaristi **Divljih jagoda**, koji je njihove ideje uspio u potpunosti uobličiti i zapisati ih na vrpcu. Za solo dionice i ovaj je put bio zadužen

Zeke Lipovača. Za bubnjevima je sjedio njihov prijatelj **Robert Jurčec – Robi**, kojemu je ovo bio prvi veći studijski pothvat.

Braća Bobaš bili su i glavni organizatori Rock koncerta – „**Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrnu**“ na Uskrsni ponedjeljak 1994. godine. U velikoj dvorani Doma športova u Zagrebu tada su uz „Glasnike nade“ nastupila i mnoga poznata imena iz svijeta rock glazbe: **Divlje jagode, Atomsko sklonište, Hard timen, Anesthesia, Legija, Maxmett, Film, Drugi način, Psihomodopop**.

Glasnici nade su potom odsvirali nekoliko koncerata u inozemstvu (Njemačka i Austrija) i pripremali nove pjesme. Ovoga puta oni su svojim slušateljima htjeli govoriti o „Istini“, koja je moto dominikanskog Reda.

Cijeli materijal je snimljen na opremi studija „Z“ koji je samo za tu priliku bio postavljen u prostorijama župne crkve Kraljice sv. krunice, pri dominikanskom samostanu u Zagrebu. Veliki dio posla i ovoga puta učinio je **Zeke Lipovača**, koji je ne samo svirao gitare i bas gitaru, nego je radio i na aranžmanima pjesama. Za izuzetno dobar miks pjesama zaslužan je **Denyken**, koji je sav materijal miksao u ljubljanskom studiju Tivoli. Prateće vokale pjevale su **Tina i Irena**, a sve zvorske vokale otpjevao je zbor „**Augustin Kažotić**“, župe Kraljice sv. krunice.

Ove pjesme „Glasnici“ su posvetili umorenom alžirskom biskupu, dominikancu Pierru Claveriju i svojim dragim prijateljima.

Na kraju, „Glasnici nade“ poručuju svim slušateljima da poslušaju njihove pjesme, jer one u sebi nose temeljnu poruku Isusa Krista, koji je naš PUT, ISTINA I ŽIVOT.

„U kući Oca našega ima mnogo stanova!“

Vjerujemo da će se u jednome od njih svirati White metal!

Narudžbe: **P. Anto Bobaš, Kontakova 1, HR-10000 ZAGREB, Kroatien, tel.: 00385-1-2392580; fax: 2336554.**

PROF. DR. IVAN LEGAC, POMOĆNIK

Ceste

Živa zajednica: Kolika je važnost europskih prometnih koridora za našu zemlju i što se sve poduzelo da dobijemo priključak na važne europske prometnice?

Prof. dr. Ivan Legac: Važnost prometnih koridora za RH je sigurno jedna od dominantnih u našim strategijama i ako kažemo da je Hrvatska zemlja kao most između zapada i istoka, u prometnom pogledu, da je uz jadransku i podunavsku zemlju, onda sam rekao dosta o prometnim datostima RH i sigurno da kao takva ne smije te svoje šanse propustiti. Ako se govori o koridorima, koji su pak vezani uz pogodnije načine financiranja, onda sigurno te šanse treba koristiti. Vezanost uz koridore i priključivanje na koridore jedna je od dominantni naše prometne politike i toga ćemo se i dalje držati. Što smo učinili u tom pogledu? Nakon dosta lošeg rejtinga i lošeg tretmana u vremenu kretske konferencije, mi smo se intenzivno pripremali za konferenciju u Helsinkiju (23.–27. lipnja) i polazimo s drugih pozicija. Vjerujem da ćemo ojačati priključak na koridor V, a to znači od Rijeke do Zagreba prema Budimpešti i da ćemo, s velikom sigurnošću, imati priključak na isti koridor od strane Ploča, Osijeka prema Budimpešti. Za koridor X, koji ide sa sjeverozapada, dolinom Save, tu mislim da će se isto potvrditi da Hrvatska ima punu važnost i ulogu u tom panonskom koridoru.

Žz: Zašto nam naši susjedi Slovenci „podmeću“ nogu i teško se odlučuju na gradnju prometnica prema Hrvatskoj?

I.L.: Mi moramo poznavati i raspoznavati neke nove činjenice. Rep. Slovenija je postala, kao i RH, BiH i Makedonija, novoformirana država sa svojim ciljevima, sa svojim artikuliranim strategijama i ima pravo reći što su njezini prioriteti, pa čak ako se i ne uklapaju u našu strategiju. I u tome nema dvojbe ni problema. Međutim, ako se gleda u smjeru sjeveroistok-jugoza-pad, oni imaju jednu stranu svog prometnog križa; drugi je od sjeverozapada prema jugoistoku u smjeru: Karavanke-Ljubljana-Brežice, i to je pravac koji se podudara s koridorom X. Slovenci, onaj prvi drže za prioritet jer izlazi na njihov lučki prostor i jasno naglašavaju važnost koparske luke i povezanost s nekim višim ciljevima. Oni su, kroz naše nevolje u domovinskom ratu, iskoristili to vrijeme i povezali se s Italijom i

hrvatske budućnosti

KD „V. Fran Mažuranić“ iz Berlina priredio je 14. lipnja predavanje o gradnji prometnica, željezničkih pruga i vodenih putova u Hrvatskoj. Gost predavač bio je pomoćnik ministra pomorstva, prometa i veza RH prof. dr. Ivan Legac. Dominantno se rado odazvao molbi da govori za „Živu zajednicu“.

Naš suradnik Ivek Milčec u razgovoru s Ivanom Legacom, pomoćnikom ministra prometa i veza u hrvatskoj vladi

Madžarskom i prebacili naglašeni pravac od Rijeke i Zagreba prema Budimpešti na nešto dalju distancu: Koper-Ljubljana-Budimpešta. To je taj, možda, što ste rekli jedan određeni element koji dobro-susjedske odnose malo stavlja pod upitnik. Njihovi su prioriteti u smjeru Budimpešte i Kopra, drugi prioritet bi bio, ipak sada, davanje pune vrijednosti tunelu Karavanke i izlasku na Ljubljanu, odnosno Brežice. Zašto? Pa zato da iskoristi tunel, jer se nije pokazao baš kao uspješna investicija i to je operativa za: Šentilj-Zagreb, za Phyrnski pravac.

Žz: Gradnja auto-cesta Gorican-Rijeka vrlo dobro napreduje i bit će, vjerojatno, završena do predviđenog roka. Mišljenja smo, da bi uz nju trebalo graditi željezničku prugu kako bi se riječka luka maksimalno iskoristila.

I.L.: Apsolutno ste u pravu jer smo uvijek govorili, ako se govori o koridoru, cestovnom i željezničkom, što cilja na riječki akvatorij s njegovim lučkim instalacijama i potencijalima. Ceste su u strategiji Vlade i vodstva RH dobile određenu prednost, nakon telekomunikacija, i nakon toga, mislim, da će biti vrijeme željeznica. Za teretne promete najvažnije su upravo željeznice i zato će apsolutni prioritet imati pravac prema Rijeci.

Najpovoljniji pravci

Žz: Govori se da u hrvatskoj dijaspori nije dobro primljena vijest da će trasa buduće auto-cesta za Split jednim dijelom prolaziti teritorijem BiH. Zašto se ne bi išlo preko Like do mora?

I.L.: Imamo tzv. najracionalniji zapadni pravac preko Karlovca, Bosiljeva, Gospića, Maslenice i onda, duž obale jadranskom cestom. Za turistička puto-

vanja mi imamo zacrtano, i sigurno će biti u igri, pravac: Karlovac, Slunj, Kravsko polje, tunel Sv. Roka, i priključak na Jadransku cestu. Pravac preko Banovine i Cazinske krajine na srednjojednoljatsko i splitsko područje je trasa novijeg datuma za koju je već postignut visok stupanj ugovornosti i uskoro će se znati o njezinoj sudbini. To je ipak, moglo bi se reći, direktna trasa prema Splitu i, ako bude povoljno, to bi bilo jako dobro. Međutim, kao što sam rekao, od zapada prema ovoj trasi mi imamo i s njom i bez nje odgovore za sljedećih deset-dvadeset godina, a ako u tom vremenu uđe i ona, bit će još bolje.

Žz: U posljednje vrijeme mnogo se govori o kopanju kanala Dunav-Sava. Da li postoji interes u susjednoj BiH za gradnju tog kanala i što bi taj projekt značio za obje države?

I.L.: Mogu samo na osnovu indicija reći da se nisu opirali i da je bila suglasnost još za one Jugoslavije da se to radi. Zašto to govorim? Zato, što se šamačko područje, sa svojim skladišnim instalacijama pripremalo da prihvati riječni promet, pa i onaj koji bi išao skraćenicom od Vukovara prema Šamcu. Sad BiH, kao samostalna država, očito treba napraviti prostorne razvojne planove, kao i RH, i ja vjerujem da nikakvih prepreka ne bi trebalo biti po logici stvari. Osim toga osnovna linija sjever-jug ide dolinom Bosne i Neretve i nalazi se u svim europskim prometnim planovima. Susjedna BiH ima lučki prostor i na sjeveru i na jugu, jer je indirektno okrenuta prema Crnom moru preko sjevera, a preko juga svim morima na svijetu. Posebni značaj kanala Vukovar-Šamac je skraćivanje plovnog puta za preko 400 km.

Iseljenici mogu ulagati u razvoj komunikacija

Žz: Što mislite o povratku hrvatskih iseljenika i ekonomskih emigranata u Hrvatsku? Što hrvatska država poduzima da se što više iseljenih Hrvata (pogotovo mladih) vrati u domovinu?

I.L.: Vaše pitanje je višeslojno i sigurno bi zahtijevalo višeslojni odgovor. Što se radi u mom matičnom ministarstvu pomorstva, prometa i veza, na to mogu kompetentno odgovoriti. Radi se na tome, da živom riječi i materijalima najnovijeg datuma objašnjavamo ljudima, da imamo dobru volju, kao što je i ova moja misija ovdje da iseljenicima iz prve ruke kažemo što je na stvari i gdje mogu sudjelovati: bilo kao investitori, bilo kao sudionici u većim projektima, bilo kao korisnici. U cestovnom prometu i u građenju cesta se mogu pojaviti u korporacijama banaka, da budu veliki investitori pa sve do onih manjih koji sudjeluju u manjim projektima, kao npr. održavanje cesta, gdje se mogu ugovoriti koncesije na pet ili više godina. Mi imamo novi zakon o cestama i imamo 80% mreže na županijskoj, dakle samoupravnoj razini gdje će stalno tržište biti prisutno. To nam je bila želja da se država prestane baviti velikim sustavima, neka to tržište riješi, tj. neka riješe upravo naši mali poduzetnici. U pogledu, recimo, cestovnih prijevoza, tu je nešto složenija situacija, jer su ljudi puno toga nakupovali kod nas i postoji već velika konkurencija. Međutim, tko se osjeća zreo za borbu nek izvoli, ima tržišta, ima mogućnosti, mi spremamo upravo zakon o cestovnom prometu i od jeseni bit će sve razjašnjeno pod kojim uvjetima i gdje mogu prijevoznici naći svoje interesno područje i uključiti se u posao. Razgovarao: Ivek Milčec

Pastoral rastavljenih

Veliki broj rastava crkvenoga braka. Crkveni nauk: tvrda i izvršena ženidba ne može se razrješiti ni jednom ljudskom vlašću, a ni zbog ikakva razloga osim smrću. Ima brakova koji su nevaljano sklopljeni pa se kod crkvenoga sudu može pokrenuti postupak za ispitivanje valjanosti braka. Tvrdi stav Kongregacije za nauk vjere, nejasna Ratzingerova izjava i inicijativa trojice njemačkih biskupa. Samo razvedene osobe, koje nisu ponovno vjenčane, nemaju pravo na brak.

Službeni nauk Crkve i pastoral braka u teškim slučajevima

Poznata je činjenica da danas ima sve više razorenih brakova i rastavljenih pa ponovno oženjenih osoba. To je postao veliki pastoralni problem za Crkvu. Statistike pokazuju da se diljem Europe, pa i cijelog zapadnog svijeta, preko 30% sklopljenih brakova prije ili poslije raspada. U velikim gradovima situacija je još alarmantnija. Od toga nisu izuzeti ni kršćanski, pred Crkvom sklopljeni brakovi. Tome ima puno razloga koji su djelomično objektivne prirode, a djelomično leže u samim bračnim drugovima. Pogodene osobe se nalaze u teškoj ljudskoj situaciji, a najviše trpe najnedužniji, tj. djeca.

Crkva pred tim problemima ne može zatvoriti oči i nalazi se sama u nezavidnoj situaciji. Na jednoj strani dužna je pomoći ljudima u nevolji, a na drugoj strani mora biti vjerna riječi i poruci Kristovoj na kojoj se temelji i njezin nauk o braku. Službeno stanovište Katoličke crkve o značenju i zadaćama, te smjernice za pastoral obitelji i kršćanskog braka izloženi su u Apostolskoj pobudnici Ivana Pavla II. „Familiaris consortio“ (Obiteljska zajednica, hrvatski prijevod: Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981.). Nije zaobiden u tom dokumentu ni pastoral obitelji i braka u teškim slučajevima.

Katolička crkva shvaća brak kao sakramentalni čin, savez, doživotno zajedništvo između muža i žene, te naglašava da su jednost i nerazrješivost bitne sastojnice kršćanskog braka (kanon 1056, CIC). Crkva se u tom nauku o braku ravna prema Svetom pismu Starog i Novog zavjeta: „Što Bog združi, čovjek neka ne rastavlja“ (Mk 10,9). Stoga se, prema nauku Crkve, „tvrda i izvršena ženidba“ (matrimonium ratum et consummatum) ne može razrješiti ni jednom ljudskom vlašću, a ni zbog ikakva razloga osim smrću (kan 1141, CIC).

Međutim, često se zaboravlja činjenica, da za valjano sklapanje ženidbe trebaju biti ispunjeni mnogi uvjeti. Ako nisu ispunjeni svi bitni uvjeti, takav ženidbeni vez može crkveno sudište u sudskom postupku proglasiti nevažećim, a ženidbu ništavnom. To se danas, kada se brakovi u mnogo slučajeva olako sklapaju a onda često i raspadaju, premalo uzima u obzir, a mnogim pogođenim osobama nije poznata mogućnost da, ukoliko smatraju da je njihov prvi brak bio nevaljan, mogu pokrenuti crkveni postupak za ispitivanje valjanosti toga braka. U slučaju da crkveni sud prvi brak iz bilo kojeg razloga proglasi ništavnim, tj. da crkvenopravno uopće nije ni postojao, takva bračna veza onda ne priječi partnere da sklope novi brak i pred Crkvom. Iako je na ovu mogućnost i od strane službene Crkve uistinu često ukazivano, ona je pogođenim osobama, uglavnom premalo poznata. Na razrješavanju takvih slučajeva trebali bi više poraditi i pastoralni djelatnici na terenu.

Diskusija u crkvenim krugovima Njemačke

Trojica biskupa jugozapadne Njemačke, biskup Seier (Freiburg), Lehmann (Mainz) i Kasper (Rottenburg-Stuttgart) su se 1993. u jednom zajedničkom *Pastirskom pismu* intenzivnije pozabavili ovim pastoralnim problemom. Između ostalog, u tom *Pastirskom pismu* zastupali su mišljenje da bi se, pod sasvim određenim i u iznimnim uvjetima, rastavljene pa ponovno civilno vjenčane osobe, nakon savjetovanja sa svećenikom, odlukom po vlastitoj savjesti, moglo pripustiti primanju svete pričesti.

Iako je vatikanska Kongregacija za nauk vjere negativno reagirala na takve poglede, od tada se jače i konkretnije postavlja pitanje: ne bi li mogle više biti korištene

od strane pogođenih bračnih drugova bar one mogućnosti, koje pruža sadašnje kanonsko pravo?

Tako kölnski nadbiskup kardinal Joachim Meisner u jednom pismu svojim dušobrižnicima u studenome 1995. piše da je uvjeren, da bi se znatno većem broju pogođenih osoba moglo pomoći kod naših crkvenih ženidbenih sudova, nego li je to slučaj bio do sada.

Josef Listl (Augsburg), stručnjak za kanonsko pravo, misli da bi preko 20% civilno rastavljenih brakova moglo biti od Crkve proglašeno ništavim. I Meisner i Listl su se izjasnili da bi mjerodavne crkvene sudove trebalo personalno pojačati, da bi se izbjegli dugotrajni postupci.

U ožujku 1995. i Njemačka biskupska konferencija izjasnila se da bi, zbog teške životne situacije pogođenih vjernika, ubuduće trebalo bolje iskoristiti mogućnosti koje nudi sadašnje kanonsko pravo kod ženidbenih procesa.

Papa Ivan Pavao II. je u siječnju 1994. opomenuo suce rimske Rote (vrhovno sudište Svete stolice) zbog velikodušnosti presuda iz samilosti. Vjerojatno je Sveti Otac imao pred očima širokogrudnu, od Vatikana odbačenu praksu američkih ženidbenih sudova.

Ratzingerova knjiga „Sol zemlje“ i pitanje reforme postupka u proglašavanju ništavosti crkveno sklopljenog braka

U svom interviewu, koji je tiskan kao knjiga s naslovom „Sol zemlje“ (Josef Kardinal Ratzinger: „Salz der Erde“. Christentum und katholische Kirche an der Jahrtausendwende, Ein Gespräch mit Peter Seewald, Deutsche Verlags-Anstalt Stuttgart, 1996) prefekt vatikanske Kongregacije za nauk vjere nagovijestio je, (iako vrlo nejasno) moguću reformu u

CRKVENO VJENČANIH OSOBA

pastoralnih drugova

Uprkos takvih ograničenja s obzirom na svoj položaj i prava u Crkvi, te su pripuštene sakramentima. Rastavljeni pa ponovno oženjeni nisu isključeni iz Crkve, ali su ograničeni u nekim pravima, npr. u primanju sakramenta ispovijedi i pričesti. Ovi ljudi susreću se s ovom temom priređeni u biskupiji Rottenburg-Stuttgart.

vođenju procesa za proglašavanje braka ništavnim, s jačim pastoralnim naglasakom.

Na upit: da li je pitanje crkvenog odnosa prema rastavljenim i ponovno oženjenim osobama, „jednom i za sva vremena odlučeno i riješeno“?, Ratzinger odgovara jako neodređeno. Odgovor je najprije potvrđan, a onda se ograđuje i kaže: „*Pojedinačna pitanja su uvijek moguća*“. Iza toga slijedi rečenica: „*Na primjer, moglo bi možda ubuduće postojati i izvan-sudsko utvrđivanje ništavosti braka. Možda bi to mogli utvrditi i iskusni dušobrižnici na licu mjesta. Moguće je zamisliti i takav pravni razvoj koji bi sve pojednostavnio*“. Osnovno načelo nerazriješivosti braka ni tada ne bi smjelo biti narušeno.

Ovo mjesto u knjizi „Sol zemlje“ izazvalo je u Italiji, nakon prijevoda knjige na talijanski jezik, veliku pozornost među teolozima i crkvenim službenim krugovima. Tisak je pisao da Rim želi dokinuti dosadašnje crkvene ženid-

bene sudove i mjerodavnost za odluke o ništavosti brakova prenijeti na nadležne biskupe. Nije čudo da ovakvi nagovještaji s kompetentnog mjesta izazivaju veliku pozornost. Brigu i nezadovoljstvo sadašnjom situacijom rastavljenih i ponovno oženjenih na pastoralnom području dijele biskupi, svećenici i teolozi. Međutim, Rimska Rota se nije htjela izjasniti na usmene upite s obzirom na ovaj dio teksta u spomenutoj knjizi. Ipak su ove, iako samo nejasno nagoviještene crkveno-pravne promjene, od strane teologa i stručnjaka za kanosko pravo okarakterizirane kao revolucionarne, ali i iznenađujuće.

Klaus Lüdicke iz Münstera, profesor kanonskog prava i jedan od najuglednijih stručnjaka za pitanje ženidbenog prava, izjavio je da je ovaj nagovještaj Ratzingera prvi ove vrste od sredine 70-ih godina. Već u ono vrijeme se, naime (u međuvremenu umrli) nizozemski pravnik za kanosko pravo, P.J.M. Huizen, odvažio nešto slično predložiti, što je, međutim tada u krugovima crkvenih pravnika prošlo nezapaženo.

Crkveni sudovi u Njemačkoj na ovu ideju „izvan-sudskog“ rješavanja ovog kompliciranog postupka, s pravom gledaju skeptično. Teško je pretpostaviti da bi jedan župnik ili biskup uopće mogao razjasniti komplicirano pitanje utvrđivanja stvarnog stanja jednog ništavnog braka. Crkveni procesi su za proglašavanje ništavosti braka, unatoč svim slabim stranama, ipak najbolji put za otkrivanje istine o postojanju ili nepostojanju jednog braka. Stoga su oni mišljenja da postupku pred crkvenim sudištem treba dati prednost ispred pastoralnog načina rješavanja ovoga pitanja, inače postoji opasnost da se širom otvore vrata proizvoljnim i neujednačenim postupcima i odlukama.

Poznavateljima vatikanskih prilika ostaje ipak zagonetno, što je ustvari, kardinal

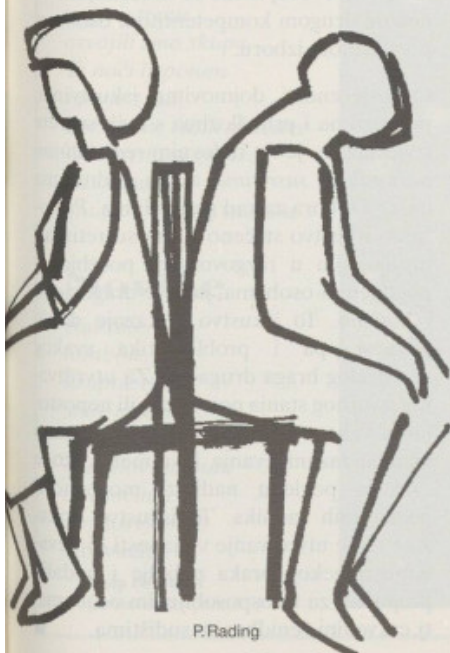
Ratzinger namjeravao s ovakvim svojim izjavama. U međuvremenu se pokazalo da je cijela diskusija u vezi s izjavama Ratzingerova bila, manje-više, samo bura u čaši vode. U posljednje vrijeme se o tome ušutilo, a pastoralni problemi na ovom području i dalje postoje.

Pastoralna problematika rastavljenih osoba i naši dušobrižnici u dijaspori

Naravno da ova pastoralna problematika nije zaobišla ni naše dušobrižnike u dijaspori. Naši svećenici i njihovi pastoralni suradnici u dijaspori su posebice prigodom pripravljanja na sakramente krštenja, prve pričesti, krizme, vjenčanja i u sličnim prilikama, ustanovili da među našim vjernicima ima više pogođenih osoba (rastavljenih pa ponovno oženjenih) nego što mi i pretpostavljamo. Stoga nije čudo da je ovakav razvoj odnosa prema problematici rastavljenih te ponovno oženjenih osoba naišao na veliki interes i među hrvatskim misionarima u Njemačkoj. To vrijedi posebice za biskupiju Rottenburg-Stuttgart, gdje je, od objavljivanja gore spomenutog zajedničkog *Pastirskog pisma* trojice južnonjemačkih biskupa, među našim pastoralcima pokazivan posebni interes za ovu problematiku. Naime, naš *Ured za izobrazbu odraslih* (ASTEAKroaten) u Stuttgartu, već je 1994. preveo na hrvatski jezik spomenuto zajedničko *Pastirsko pismo* trojice južnonjemačkih biskupa, a Biskupski ordinarijat u Rottenburgu ga je tiskao u nekoliko tisuća primjeraka. Iako je to pismo besplatno dijeljeno našim vjernicima, izgleda da je vrlo malo čitano pa je i njegov sadržaj ostao nepoznat i bez zamjetljivog učinka.

To je potaklo naše pastoralne djelatnike u ovoj biskupiji da skupa s ovdašnjim Biskupskim ordinarijatom i njegovim pročelnikom ženidbenog suda (Offizialom), prelatom dr. Röblerom, organiziraju jedan dvodnevni seminar koji bi tretirao ovu problematiku. Seminar je održan u Stuttgartu 1./2. svibnja 1996.

Nakon fundiranog, stručnog referata prelate Röblera, s naslovom „Kein Widerspruch zwischen Pastoral und Kirchenrecht – Kanonistische Aspekte einer

P. Rading

Pastoral mit wiederverheirateten Geschiedenen“ (Nema proturječja između pastora i crkvenog prava – Kanoničko viđenje pastora rastavljenih i ponovno vjenčanih) analizirano je spomenuto zajedničko *Pastirsko pismo* trojice biskupa, a u vezi s tim posebice je istaknuto različito gledanje na ovu problematiku CIC-a 1918. i CIC-1983., te su traženi načini kako postupati i kako pomoći pogođenim osobama.

Rezultat toga savjetovanja bila je zajednička odluka, koja je poslije na *regionalnoj pastoralnoj sjednici* i usvojena, da se od članova našega „Odbora za rad s obiteljima“ (Familienausschuss), pod vodstvom pročelnika toga odbora i voditelja Ureda za izobrazbu odraslih I.T. Međugorca, formira jedan tim koji će u svim našim misijama ove biskupije održati informativne susrete, na kojima bi se vjernici, posebice pogođene osobe, svestrano upozнали s ovim teškim pastoralnim problemom. Sve su misije same predložile termine (vrijeme i mjesto) održavanja tih susreta. U tijeku školske godine 1996./97. takvi susreti su održani u svim našim misijama. Susret se sastojao uvijek od tri točke: na prvome mjestu jedan od članova tima izložio bi ukratko sadržaj gore spomenutog *Pastirskog pisma* trojice biskupa; drugi član tima bi objasnio nekadašnje (CIC 1918.) i sadašnje (CIC 1983.) pravno stajalište Crkve prema ovoj problematici, a treći član bi izložio najosnovnije objektivne i subjektivne uvjete koji jedan brak mogu činiti nevaljanim i kako se pokreće i vodi postupak pred crkvenim sudištem.

Osnovni cilj ovoga pothvata bio je ukloniti mnoge nejasnoće i predrasude koje postoje kod pogođenih osoba, ali i inače kod naših vjernika pa ponekad i kod pastoralnih djelatnika.

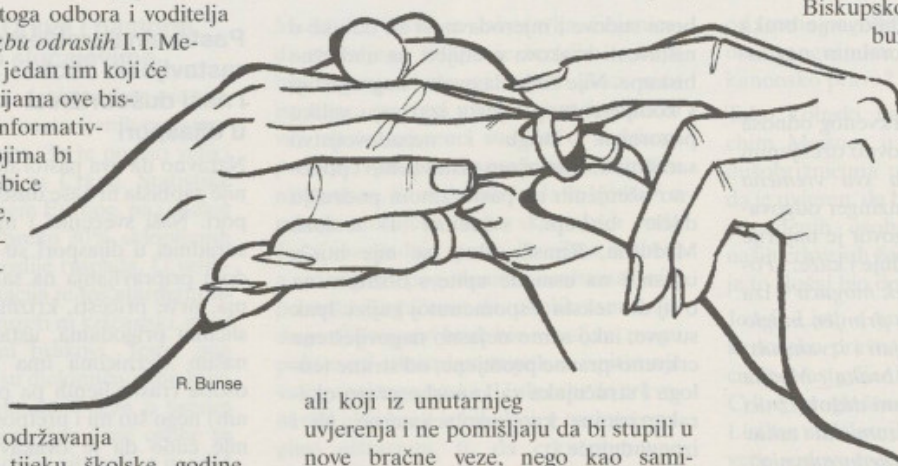
Pogođene osobe su u teškoj ljudskoj situaciji. One se osjećaju neshvaćenim, diskriminiranim, pa i izopćenima iz Crkve i prokletim, te prepuštenima samima sebi.

Težište je stavljeno posebice na informaciju o položaju pogođenih osoba u Crkvi i crkvenim zajednicama (župama i misijama). Pri tome je naglašeno: kakva prava oni kao članovi Crkve imaju, koja su im prava ograničena, kakve službe mogu obavljati u Crkvi odnosno misiji i slično

kao i kako se službena Crkva prema njima odnosi. Sudionicima takvih susreta je data mogućnost da u diskusiji pitaju sve što ih interesira.

Da ne bi bilo nesporazuma, za vrijeme svakog susreta izričito je naglašeno:

- Crkva se mora, što se tiče braka, držati Kristove riječi i poruke. Ova poruka je jasna: **Jedanput sklopljeni brak izuzet je od samovolje i moći raspolaganja ljudi.** Crkva u svom pastoralu pogođenih osoba nije posve slobodna.
- S dužnim poštovanjem i razumijevanjem trebamo susretati sukršćane čiji su se brakovi raspali,

R. Bunse

ali koji iz unutarnjeg uvjerenja i ne pomišljaju da bi stupili u nove bračne veze, nego kao samice/samci pružaju svjedočanstvo nerastavljivosti svojega braka. **Osobe koje su samo rastavljene ne podliježu nikakvim ograničenjima u pogledu svojih prava i svojeg položaja u Crkvi i crkvenim zajednicama.** Nema nikakvih zapreka pripustiti ih svetim sakramentima.

- Kod rastavljenih pa opet građanski vjenčanih osoba treba dobro razlikovati različite situacije. Kao kršteni oni mogu, dapače, trebaju sudjelovati u životu Crkve, slušati Božju riječ, sudjelovati u misnoj žrtvi, redovito moliti, potpomagati zajednicu u karitativnim djelima... Oni trebaju znati i iskusiti da pripadaju Crkvi, a time i crkvenoj zajednici (župi/misiji) i da su pozvani na sva bogoslužja i crkvene manifestacije. Premda su im neka prava kao članovima Crkve ograničena, **oni nisu ekskomunicirani, nisu iz Crkve isključeni. Oni su članovi Crkve. Crkva im treba, zbog njihove teške ljudske situacije, posvetiti posebnu pažnju** (Usp. „Obiteljska zajednica“ 84).
- Što se tiče sudjelovanja u sakramentima, odnosno pripuštanja na ispovijed i pričeš, rastavljene pa opet vjenčane osobe ne mogu biti **generalno** pripuštene svetoj pričešti, „jer se nalaze u

životnim uvjetima koji se protive biti kršćanskog braka“ („Obiteljska zajednica“ 84). Tko bi ovdje drukčije postupao činio bi to protivno crkvenim odredbama. Ipak, u posebnim konkretnim slučajevima može jedan povjerljiv razgovor sa svećenikom biti od pomoći.

Konačno su sudionici upoznati i s mogućnošću, da pod određenim uvjetima i okolnostima, prvi brak može biti pred crkvenim sudištem proglašen ništavim. Pripremljeno je također i obilje pismenog materijala (hrvatski prijevodi gore spomenutog *Pastirskog pisma*: kratki prikaz toga *Pisma*, izvaci s najvažnijim izričajima iz toga *Pisma*, prijevod dviju brošura Biskupskog ordinarijata u Rottenburgu koje govore o uvjetima i okolnostima koje mogu jedan crkveni brak učiniti nevaljanim i kako se pokreće i vodi postupak pred crkvenim ženidbenim sudištem za proglašavanje jednog braka ništavnim.) Te pismene materijale sudionici susreta su mogli uzeti i

ponijeti sa sobom kući za svoju vlastitu uporabu i dati svojim znancima, posebice pogođenim osobama, koje nisu bile prisutne na susretu. Prisutnima su stavljene također na raspolaganje i posebno pripremljene *prijavnice*, s kojima su se mogli oni, a i ostali zainteresirani, pismeno ili telefonski prijaviti za osobni pojedinačni razgovor o ovoj temi sa svećenikom ili nekom drugom kompetentnom osobom, po vlastitom izboru.

O posjećenosti, dojmovima, iskustvima, propustima i prijedlozima s ovih susreta izvještavano je na redovnim *regionalnim pastoralnim susretima*, a i na sjednicama našeg Odbora za rad s obiteljima. Pastoralno iskustvo stečeno u tim susretima i poslije njih u razgovorima, posebice s pogođenim osobama, jako je dragocjeno i korisno. To iskustvo pokazuje da je povijest, pa i problematika svakog neuspjelog braga drugačija. Za utvrđivanje stvarnog stanja postojanja ili nepostojanja valjanog braka potrebno je puno znanja, razumijevanja i vremena, što u svakom pogledu nadilazi mogućnosti pastoralnih radnika. To iskustvo pokazuje da je utvrđivanje valjanosti ili nevaljanosti nekog braka najbolje i nadalje prepustiti za to osposobljenim osobama, tj. crkvenim ženidbenim sudištima. ■

Od jutra do sutra

Ujutro bljesak noža
Reže grlo dana
Vapaj se penje do neba.

Leševi u brdima
Tuga nad poljima
U podne ponovno braća
Silaze u provaliju tame
Braća u Bogu i krvi
Prepoznaju se i tamo
Pipajući se prstima
U očnim šuplinama.

Krik u brdima
Leševi u poljima
Uvečer svatko svodi račune
Upisujući svoje znakove
Na tragovima smrti:
Križ
Zvijezdu
i srpasti polumjesec
Svatko sluša glazbu
Svoga neba

Obilježeni tako
Čekaju gluhi zaborav

Leševi u brdima
Tuga u poljima **Marko Martinović**

Susret

Sreli smo se slučajno,
u parku
pored dva velika kotača
i drvene dizalice stare,
koja mjesec s ponoćnoga
hoće skinut neba.
Opijeni zanosom
mladalačkih ideala,
svijet u trenu
osvojili smo skupa.
Te noći ljepotom
sam te zvao,
dok zidine rušili smo sive –
Od svjetlosti građić,
od ljubavi
grad. **Josip Hrstović**

Novine

Rubrike,
tombole,
krupne riječi,
slike logoraša.
Ljudi ubijaju ljude,
a tekstovi su puni
dobročinitelja
i bjelosvjetskih
izbavitelja.

Josip Hrstović
(Iz zbirke „Otpadnik“)

Što je?

Što je dan?
Što je noć?
Što su čari?
Što je moć?
Što je pjesma?
Što je smijeh?
Što su suze?
A što grijeh?
Što je slava?
Što je sjaj?
Što je pakao?
A što raj?
Što je ljubav?
Što je bol?
Što su zvijezde?
A što nebeski svod?
Što je mržnja?
Što je rat?
Što je sunce?
A što brat?
Istina što je?
Što je smrt?

Što je laž?
A što cvjetni vrt?
Što je glad?
Što je jad?
Što je more?
Što je grad?
Što je tuga?
Što je duga?
Što je rob?
Što je grob?
Dobrota što je?
Što je let?
A što znači biti
voljen i svet?

Mara Lučić,
Korčula

Kada te jednog dana budu pitali

kada te jednog dana budu pitali
gdje je to bilo,
gdje, kako i kada,
znam da ćeš im reći
bilo je to u Zagrebu
u glavnom gradu Hrvatske
na Gornjem Gradu
ispred crkve svetog Marka

a kako
onako, iznenada i kratko
susret dvaju ljudskih bića
poput munje iz vedra neba
sudar pogleda u dubini duša
poput grmljavine ili potresa
u jednom hipu
probudio je sve čežnje zapretane
strahove i nade istodobno

a kada
koncem svibnja
tri godine pred kraj stoljeća
o podne
bijaše krasan sunčan dan

znam da nećeš zaboraviti
kada te jednog dana budu pitali
za našu tajnu sreću
i nesreću
kaži im uljudnim osmijehom
i odsutnim pogledom
sjećajući se svibanjskog zagrebačkog podneva
na Gornjem Gradu
jedne godine koncem tisućljeća
i onih nevidljivih valova
koji će nas ipak vječno spajati **Tony Gabriel**

Crta vremena

Živimo brzo
i tako ćemo mrijet -
Bez imena i groba,
u prah pretvoreni,
s lica zemlje
užasom izbrisani.
Osjećam bolest,
neko čudno dolazi nam vrijeme.
I opet naš svijet
Kafkina će biti priča,
još mnogo gora,
sirova, krvavija...
One grube ruke,
iznad naših što bdiju čela,
iščupat će mi mozak.
I tada ja više neću griješiti,
po mjeri vremena ću biti:

Spreman za uporabu,
umorena duha,
pohabane svijesti.
Obilježen
i ljudskom Bogu
tako dobro znan. **Josip Hrstović**

Kod premještaja svećenika najteže su knjige. Bleiburška polja i križni putovi smrti. Gorski kotar usamljeno drijema. Pozdrav od ujaka, izbjeglička djeca i suze njihovih roditelja. Ima još mladomisnika. Putovanje s don Matom od Tomislavgrada, preko Posušja, Širokoga, Mostara, Stoca, Ravnoga, Hrasna i natrag.

Na

Tako je bilo dogovoreno i određeno. Iz Giešena, s rijeke Lahna, gdje sam služio vjernicima Hrvatske katoličke misije, premješten sam u München, na rijeku Isar. Razmak je to od nekih 460-ak kilometara. Selidba svećenika i nije neki veliki pothvat, jer su najveći i najteži teret – knjige. One su se ponovno našle na policama samostanske izbe, da svojom mudrošću pomažu i svećeniku i ljudima i u tom novom prebivalištu. Bit će vremena za sređivanje najesen. Ljeto je vrijeme kada svi žude za toplim južnim suncem,

žrtve najmanje ostadoše na Bleiburgu, nego je tu najstvarniji početak njihove propasti koja se začela već u Zagrebu. Iz četveroreda smo prešli u četverokotačnik i ostavili Bleiburg sjećajući se onih što poginuše u dolasku i onih u odlasku s Bleiburškog polja. Slovenci su na bleiburškom prijelazu bili pravo ljubezni da ne povrijede našu ožalošćenost u kojoj smo mi sve do Celja pratili „četverored“ i gledali u mislima one koji su iz njega ispadali zbog žeđi, gladi, iznemoglosti, očaja, udara, metka...

Don Mate Šola i fra Tihomir Grgat promatraju srušenu crkvu i svećenički dom u Bijelom Polju

koje naravno najljepše grije u našoj dragoj Hrvatskoj.

Alpe plaču iz bijelih zakrpa po svojim padinama u izobilju i još im plač potpomaže oblačno nebo, a ni mi u vozilu nismo bez suza jer upravo čitamo „Četverored“ i idemo prema Bleiburgu, da to sve ne pratimo samo u mislima, nego da malo koracimo i onuda kuda su jadnici, prevareni, lagani, isplašeni i osramoćeni nekada koracali.

Na Bleiburgu je naš grob uredan kao i cijelo groblje. Pomolili smo se i otišli do spomenika na polju. Od spomendana Bleiburških žrtava tamo nije nitko zavrrio. Vjetar iskida i raznio natpise sa skele što drži povišicu za sv. misu i nagovore. Oko spomenika pogašene svijeće u neredu. Nimalo lijepo. U razgovoru smo se dotakli i nedoličnosti spomen-mjesta. Možda bi bilo bolje da je ovo negdje na hrvatskoj zemlji, jer ionako Bleiburške

Ah, Hrvatska...

Jedva čekamo ostaviti Sloveniju. Učinila nam se predebela, jer smo krenuli njenom najdužom linijom, preko Kočevja, da mahnemo žrtvama u Kočevskom Rogu i onim ostalima palima u tim krajevima koje će sve otkriti tek trublja sudnjega dana, kao i one što krenuše prema istoku. Spustili smo se u sumrak koji je već naselio prodolinu Kupe. Pozdravili smo Hrvatsku u Brodu na Kupi. Izvukli smo se iz prodoline padinama Risnjaka prema Delnicama. Tamnozeleni boja je obilježje ovog dijela Domovine.

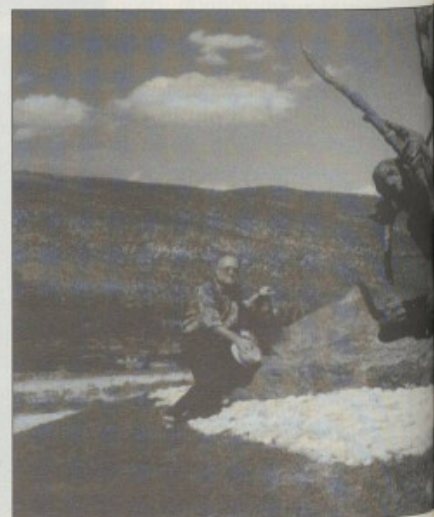
Kako je bilo ugodno izaći iz Planinarskog doma i naći se u društvu prastarih susjeda jele i bukve? U jela klonule ruke od starosti i snjegova pa ih opustile niz ravna tijela, a bukve se šire u širinu pa ih jela visom nadvisuje. Tako gledaš to skladno susjedstvo iznad sebe, ispod sebe i svud naokolo. Tamno-zeleni Gorski kotar proparan cestama naoko mirno drijema.

Polako krivudamo zajedno s cestom i u proplanku na tabli: *Mir tebi! Općina Mrkopalj* i kao dogovoreni na pročitano složno odgovorismo: *I s tobom zajno!*

Nebo je blagoslivljalo svoj Gorski kotar, a mi bismo voljeli da nije, jer nam kvari putovanje. Polako napredujemo i osjećamo: malo života, malo prometa, malo ljudi, malo kuća, malo obrađenoga, pa kad se i selo zove Gladi, nikakvo čudo. U Bjelolasici izbjeglice iz Bosne naslonile iznutra noseve na stakla i gledaju kišu, a misle i sanjaju, samo se vidi da su najmanje tu gdje jesu.

U Gospiću je već bilo vedrije, a sestre iz našeg susjedstva i velečasni, naturalizirani Ličani, to svjedoče. Isto se primjećuje, da Lici nije lako. U Sv. Rok nismo ni svratili da ispunimo onu: *Gdje se radi, odmakni se i ne smetaj!* Tamo vrte Velebit i nismo htjeli smetati. Ako Bog da zdravlja, kad oni završe, vozit ćemo mi kroz tu bušotinu.

U Gračacu smo prispjeli na večernju sv. misu u kino dvorani. Vjernici su iz Kraljeve Sutjeske i uvijek spremni za suzu na sami pozdrav od njihova ujaka koji me je zamijenio. Tko će im suze naplatiti? Djeca ne plaču. Vele da su iz Gračaca. I, komu sada vjerovati – njima il' suzama? Pred večer nam je zabljaskalo Karinsko more na kojemu više nema staroga stražara, stoljetnoga samostana na Karišnici. Urušio se pod teretom starosti i pod snagom zloće i eksploziva. Zloća je htjela ubiti svu onu plemenitost iz njegovih sto-

Na palubi „Zvonimirove lađe“

LJETNI ZAPIS S HERCEGOVAČKOGA KRŠA

djedovu kamenu

ljeća, a eksploziv je poderao zidine. Što će se i kada obnoviti – ne znam.

Što bliže čovjek kući to su prisutnije obiteljske poteškoće. Bolest je najnepobjedivija. I s njom živjeti se mora. Nada u bolesnika je velika i sreća je još veća što ju Bog daje sve do smrti.

Mladomisnička slavlja

Ovrlja ima mladomisnika. Najzadnji dio Otoka odakle god pogledaš. Može li što dobro iz Ovrlje? Evo, može! Ovrljani prate svoga mladomisnika Srečka u crkvu kroz Zlidoce, Podroknjaču i preko Golih brda. Ostali Otočani idu na isto mjesto danas gledajući Ovrljane.

Njegovi mu mještani prikazaše na prikazanju motiku, tu staru mučenicu koja je i u poslovi: *Nema kruha bez motike*. Uz mnoštvo priložina pod Čekinim kućama, znak nerada, jedan je govornik to naglasio, da je i svijet velika priložina koju treba obraditi, pa neka se mladomisnik zametne motikom duha i krči ljudsku priložinu. Veliki pljesak nazočnika je pokazao da su razumjeli poruku.

Prispio sam i na slivanjske mlade mise. Slivno je postalo razlivno i otišlo u dalečine, tako da je danas veće od sebe i u Osijeku i u Parizu. Ovo je bila prigoda da se opet slije mnoštvo natrag u svoje Slivno. Tako je i bilo. Župnik je oduševljeno pozdravljao, a domaći fratri su mamili suzu radosnicu. Propovjednik je prisposobnički prisposobio o svrsi svećenika, a narod je zanešen riječju visio na

njoj otvorenih usta. Na to je odgovoreno za stolom u gangi: *Što je više kleveta i laži, fratar mi je miliji i draži!*

– i –

– *Hvaljen Isus! Dobro jutro, Mate!*

– *Vazda budi! Dobro jutro!*

– *Kako si?*

– *Dobro, hvala Bogu!*

– *Tužan si mi nešto?*

– *Jesam, ali će to proći. Ulazi!*

– *Prije nego uđem, reci mi: gdje sam? U Bosni ili u Hercegovini?*

ljubav zasijana po ljutom kršu i vuče ga. Ja je samo pratim da mu budem svjedok. Za dobro jutro na cesti pod Brišnikom: – *Vozili ste prebrzo. – I? 60 kuna ode iz Matina spremišta. Komentar bijaše: – Kad sam mogao platiti u Saarbrückenu, što ne bih i ovdje?*

Nad Virom smo zastali nad provalijama preko kojih je Zagorje, Matina najdraža župa. Priča mi da će je nestati. Otišli su u svijet, a i u Posušje za poslom. Šteta je što se gasela koja su bila izvori prirodnog priraštaja, zdravog odgoja, naravnog živ-

Na ostacima drevnoga Hadžibegova grada

– *Ti si sada u i. Tako se mi u ovom kraju osjećamo. Jer da smo u Bosni, nismo; da smo u Hercegovini, isto nismo. Vi nas jednostavno zovete Gornjacima, a u nas se i civilna i crkvena vlast ispreplela.*

– *Onda ćemo iz i u južnu Hercegovinu, kako je dogovoreno?*

Don Mate se odmara i praznikuje na očevini na kojoj se stabla suše, pašnjaci zaraštaju, a kuća iz novije generacije već propada od neupotrebe.

Podosoje mirno leži nad jezerom, a negda je to bilo nad poljem, naslonilo se na moćnu Tušnicu i gleda u sunce. U nekoliko je navrata iseljavalo ovo pitomo mjesto, a još je, hvala Bogu, živo. To se najbolje vidi po novim kućama uz cestu, iako i njih ima podignutih samo da se vide, a u njima se ne živi stalno. Na pašnjacima nije vidjeti stada, a ono malo krava pase oko jezera.

Don Mate mi je vozač i tumač. Njegovo službovanje je počelo u južnoj Hercegovini, pa mu je ostala mladenačka svećenička prva

ljenja, pravoga zdravlja, suživota prirode i života divljih i pitomih životinja: ovce, koze, krave, medvjeda, vepra, vuka...

Posušje je svake godine s drugim licem. Kuće niču kao u priči: sve ljepša od ljepše. Prodavaonice kao u velegradovima Europe. Ovdje se može kupiti sve: vozilo najlakše (i bez prekucanih brojeva motora), jer su poljane poredanih vozila svih modela svijeta. Kafići, mahom stranih imena, kao na pješačkim zonama njemačkih gradova. A crkve? Uz bivšu jednozvoničnu niče nova dvozvonična silna građevina, još je u zemlji, a kad izade s brdom će se mjeriti po veličini, a ljepotom će ga nadvisiti.

Na Ilijinu brdu ostalo samo smeće. Tisuće ljudi je tu bilo na blagdan sv. Ilije, molili su i dernekovali. Tu su mjerili snagu i volji: ljudi se nadmećali, a volji se boli.

Broćanac sve to veže s Posuškim Gracem. Nu čuda neviđena? – Dvije crkve. I neda-leko jedna od druge. U jednoj misi fratar,

a u drugoj velečasni Petrovac. Obje nove novcate. Vjernici idu u koju hoće. Izobilje!, pomislio sam. U svijetu manjak svećenika, naši Hercegovci biraju u koju će crkvu i kod kojega će svećenika. Neka im je na spasenje!

Na vratima prema Kočerinu cesta do pola brda i dalje nema. Pitam pratioca za razlog. Izgleda da je ljudski nesporazum nekoga naveo na dobar trošak. Kad bude ovomu što je zaustavio cestu trebala cesta, sve se bojim, tada neće biti ovih što je mogu izgraditi. Ljudski do kraja.

Široki Brijeg ima zaobilaznicu. I on raste u grad. Povijesti mu ne nedostaje, a i kuća se nagradilo. Čuvarica Brda nedovršenih tornjeva sve to mirno gleda i sanja o boljoj Hercegovini; o Hercegovini bez bijede, o Hercegovini bez gladi, o Hercegovini u blagostanju. Dao Bog te san odsanjala, kao što je to za neke i dosanjala.

Lištica se probila do Mostarskog blata i u njemu se smirila prije ponora. Sela okolo ističu svoje nove zvonike. U Dučićima je najmanji i najobnovljeniji, tek ponovno posvećeni hramčić Srpske pravoslavne crkve prije nekoliko dana. Kućama uokolo popustili temelji. Hercegovački ručak kod „Cige“ nam dobro čini za daljnji put.

Don i dumbo

Mostar kao zaspao od prošle godine. Biskupova katedrala neobnovljena stoji uz biskupov dvor i pokazuje stare rane. Temelji nove crkve Uskrsnuća Isusova duboki kao pješčara u Njemačkoj. Temelj je postavljen, a nedaleko odatle franjevačka crkva već ima deku nad kriptom. Neka rastu za budućnost Mostara.

Bolnica na Bilom brigu spremna za odmor, pa njeguje samo operirane bolesnike a nove ne sprema za operaciju. Posjetili smo s. Maru i njene subolesnice s mnogo praznih kreveta. S. Mara je silno raspoložena jer je u zanosu sreće kad počinje

sama sve sa sobom. Divan je to osjećaj poslije nemoći. Neka joj dade Bog da joj ta radost dugo potraje, najčešće ona s prvom poteškoćom splasne.

Odvezli smo se do nasuprot Bijelog Polja. Neka talijanska poljska crkva gleda u onu preko Neretve, a ona tamo i slijepa i ćelava i izgorena, pa ne gleda u ništa. Svećenički starački dom izdušio prema nebu od vatre. Sestarski samostan, malo niže, od nekadašnje oaze pretvoren u zgarište koje polako zarasta, a sestrara još ni blizu.

Kruševo obnavlja župnu kuću, a crkva sv. Ilije čeka mirno svoje vrijeme i svoj red. Stećci teško sjede nad svojim mrtvima i ne miču pred naletom dotjerivača. Dobro je da ih se ne miče s njihova mjesta. Bezrep paun ružno kriči, a golubovi akrobate zadivljuju faraunke koje utrku čine sa živahnim talijankama u borbi za hranom koju časna sestra marno donosi i jaja im odnosi. Odatle smo krenuli prema Žito-misliću preko Krehina Graca u kojem smo bili u crkvi koja je istoga nacrtala kao i otočka.

I spuštamo se u Neretvin kanjon. Odsada je **don – dumbo**, upozorio me je vodič. Nažalost su odsada počele i ruševine ratne. Most je porušen pa smo se prema Čapljini spustili poljskim putom, koji nam se zbog svoje uskoće učinio predugačak. U Čaplinu nismo svračali iz opravdanih razloga. Prolazili smo i kroz vodu i kroz vatru.

Domovina ljutog trna, poskoka i Hrvata

Dume od Neretve do Stoca, svećenici srednjih godina, ali optimisti. Svagdje se nešto radi. Crkve su već obnovljene i to sve ljepša od ljepše.

Kad pripeče hercegovačko sunce i kamen gori

Ovuda ima svjedočanstva starijih i od stećaka. Najnovija stvar SFOR, najviše smeta i u prometu i u suživotu, sve starije se čuva. Išli smo uhodanim putom pa nismo zalazili u Badanj, paleolitsko naselje; Daorson, ilirsko naselje; Radimlju, srednjovjekovno naselje s najviše stećaka; reljef tužne Gospe iz Vidoštaka smo vidjeli gotovo na svakoj crkvi. Preskočili smo i Deransko jezero i Hutovo blato.

Stolac nas je dočekao s prvim mrakom. Tu smo u društvu radosnih svećenika i konačili. Nekada je tu zakonačio i Moše Danona, pa i sada konači u svom grobu. Mi smo se izvukli iz Stoca koji je ostao živjeti svoj čudni poratni život, koji Bregava zalijeva kao da ništa ni nije.

U Stocu nam je dumbo Mato pričao o Stjepanu Krstu i dao nam sliku uništenog sv. Ivana Kristitelja. Pričao nam i o jadima onih tamo i o pazaru na otvorenu. Hutovo nam se otkrilo nakon vožnje između ljutog trna kao sakrivena stvar. Nema više starog vlaka, kažu da je u Africi. Hadžibegov grad još stoji, ali nema na sreću gazde koji je raju nagonio kad ne bi bio raspoložen da sjeku ljuti trn pa da ga bosim nogama vršu. Mate je pričao o svom dolasku ovdje za pomoćnika kao o nečem nerealnom prema današnjem stanju.

Ravno smo svakako htjeli vidjeti i vidjeli smo ga. Malo je tamo ravna, svega drugoga je više. Glumina je ostala iza brda.

Hrasno je krasno. Pozdravlja Kraljica mira sav onaj kraj. Planina Žaba joj se divi. Ima i čemu. Pod tako modrim nebom nitko ne živi doli ljudi ovoga kraja. U tako ljutu kamenu skladno ugrađeno svetište nije ni na Montpilaru tako. *Mir nam daj, Kraljice Mira!*, i tada smo krenuli dalje i vidjeli sklad obnove u Gracu. Prije mora i prije kuća grada diže se nova katedrala u kojoj je nedovršenoj zaređen za biskupa današnji biskup.

Do Vira je vožnja brža i lakša. Tu smo malo sjeli u „Zvonimirovu lađu“ i odmorili. Don Mate me je vratio odakle smo i pošli i sjeo na djedov kamen. ■

Kraljica Mira u Hrasnu. Don Mate u razgovoru s mjesnim župnikom.

Služenje vojnog roka u Hrvatskoj

Zakon o obrani („Narodne novine“ br. 74/93-pročišćeni tekst i 57/96), te Pravilnik o izvršavanju vojne obveze i obavljanju civilne službe („Narodne novine“ br. 1/97) reguliraju prava i dužnosti građana glede vojne obveze. Sukladno odredbi članka 123. stavka 1. Zakona o obrani, novak (mladi vojni obveznik) koji namjerava putovati i boraviti u inozemstvu dužan je pribaviti odobrenje ovlaštene uprave za obranu.

Odobrenje se izdaje na temelju taksativno navedenih razloga u Zakonu. Novak koji boravi u inozemstvu u kalendarskoj godini u kojoj navršava 17 godina, dužan je u toj kalendarskoj godini prijaviti se diplomatskom predstavništvu poradi uvođenja u vojnu evidenciju (članak 126. stavak 2. istog Zakona).

Pripominjemo, da se, sukladno kogentnoj odredbi članka 124. stavka 4. Zakona o obrani, vojne obveznike koji su otputovali i nalaze se na odobrenom boravku u inozemstvu ne može pozivati na vojnu službu (dakle niti na služenje vojnog roka). Izdavanje odobrenja za boravak u inozemstvu vojnim obveznicima – novacima koji borave u inozemstvu detaljnije je regulirano odredbama članka 79. Pravilnika o izvršavanju vojne obveze i obavljanju civilne službe.

Propisano je, da novaku koji boravi u inozemstvu odobrenje za boravak u inozemstvu odnosno produljenje boravka u inozemstvu, izdaje mjerodavna diplomatska misija odnosno konzularni ured Republike Hrvatske s rokom

važenja do kraja lipnja kalendarske godine u kojoj novak navršava 27 godina (zakonska dobna granica za uput na služenje vojnog roka je kraj kalendarske godine u kojoj novak navršava 27 godina).

Istim člankom, stavkom 2., predviđena je mogućnost izdavanja odobrenja za boravak u inozemstvu, odnosno produljenja boravka u inozemstvu novaku i dulje od kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina, uz prethodno pribavljenu suglasnost Ministarstva obrane – Uprave za vojnu obvezu i mobilizaciju.

U slučaju davanja suglasnosti za odobrenje boravka novaka u inozemstvu dulje od kalen-

darske godine u kojoj navršava 27 godina, uz uvjet produljenja novačke obveze novaku, (do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 30 godina), mjerodavna uprava za obranu na temelju rješenja o odobrenom boravku u inozemstvu donosi rješenje o produljenju novačke obveze. U slučaju davanja suglasnosti za odobrenje boravka u inozemstvu do kraja kalendarske godine u kojoj novak navršava 30 godina, mjerodavna uprava za obranu na temelju rješenja o odobrenom boravku u inozemstvu donosi rješenje o prevođenju u pričuvni sastav.

Pri provođenju prethodnog postupka davanja suglasnosti za boravak novaka u inozemstvu dulje od kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina, ova se Uprava rukovodi razlozima kao što su primjerice: činjenica da je novak rođen i od rođenja živi u inozemstvu, pitanje stalnog zaposlenja, preuzetih kreditnih obveza, te drugim opravdanim razlozima, osobito vodeći računa da novak ili članovi njegove obitelji uskraćivanjem prethodne suglasnosti ne bi bili dovedeni u težak položaj.

Sukladno odredbi članka 127. Zakona o obrani, novak koji boravi u inozemstvu, dužan je vratiti se u Republiku Hrvatsku do proteka roka za koji mu je odobren boravak i u roku od 8 dana od dana dolaska u Republiku Hrvatsku poradi novačenja odnosno upućivanja na služenje vojnog roka.

Člankom 128. stavkom 1. istog Zakona, te člankom 82. citiranog Pravilnika propisano je da se novak, koji se s odobrenog boravka u inozemstvu vrati u Republiku Hrvatsku na boravak dulji od 6 mjeseci upućuje na služenje vojnog roka, ukoliko na novačenju bude ocijenjen sposobnim za vojnu službu odnosno sposobnim za vojnu službu s ograničenjem. Izuzetak od gornjeg pravila propisan je člankom 128. stavkom 2. Zakona, a odnosi se na novake koji se s odobrenog boravka vrate u Republiku Hrvatsku poradi školovanja.

Osim navedenog ovom prigodom navodimo i odredbe članka 103. točke 5. i 6. predmetnog zakona kojima je izričito normirano da se obveze služenja vojnog roka oslobađa osoba koja je stekla hrvatsko državljanstvo naturalizacijom ili prirođenjem ako je u državi čiji je bila građanin regulirala obveze služenja vojnog roka, te osoba koja osim hrvatskog ima i strano državljanstvo, a regulirala je obvezu služenja vojnog roka u inozemstvu, što ne znači da je faktički služila vojni rok u zemlji u kojoj isti nije obvezatan.

Iz svega navedenog razvidno je da, ukoliko hrvatski državljanin na boravku u inozemstvu, želi služiti vojni rok u svojoj domovini Republici Hrvatskoj, a ispunjava potrebite navedene uvjete iz Zakona o obrani, to može učiniti dolaskom u Hrvatsku.

(BILTEN ministarstva povratka i useljeničtva, kolovoz 7/97)

Mlade iz inozemstva lani su u Kninu častili hrvatski vojnici. I hrvatske momke u inozemstvu čeka dužnost služenja vojnog roka u domovini. Foto: A. Batinić

BERLIN **Završna svečanost Hrvatske škole**

Dvorana Hrvatske katoličke misije u Berlinu ugostila je 8. lipnja Hrvatsku dopunsku školu koja je toga dana slavila svršetak školske godine. Dvoranu su ispunili roditelji, ponosni na svoju djecu koja su njima i ostalim posjetiteljima, među kojima su bili i generalni konzul Republike Hrvatske Ilija Lukanović sa svojim savjetnicima, unijeli u srca mnogo radosti.

Kroz pjesmu, igru, recitacije i igrokaze svi prisutni u dvorani uživali su i obogatili su se sadržajem što ga djeca prikazaše kroz četiri bloka: domovinski blok, blok jednostavnih riječi, ljubavni blok i životinjski blok.

Pred nama su prodefilirali silni banovi, kneževi i kraljevi koji su vladali davno državom Hrvata. Roditelji su mogli čuti od svoje djece da ne žele automobile brze, igračke skupe, stanove velike, nego žele čuti tišinu izvan njih i u njima nekoliko jednostavnih riječi kao ljubav, ljepota i dobrota. Maleni su bili iskreni, priznavši: „Abecedu naučili nismo, kad je budemo znali pisat ćemo vam ljubavno pismo“.

Ako itko voli životinje, to ih vole djeca. Ljubav prema životinjama htjeli su utisnuti i u srca starijih s porukom: „Sigurno ste se dosad često pitali što govore mravi mravima dok strpljivo prenose teške mrvice do mravinjaka. Ako ih promatra-

Učenici hrvatske dopunske škole, odjeveni u narodne nošnje, izveli su niz plesova, pjesama i šala

te dulje vrijeme vidjet ćete da se i životinje na neki način sporazumijevaju.“ U programu je nastupilo oko stotinu djece. Program od 25 točaka nije bio dosadan, jer s djecom je sve zanimljivo. I kad pjevaju himnu, i kad recitiraju, i kad igrokaz prikazuju, i kad „Macarenu“ plešu.

Novoosnovani VIS „Opres“ pobrao je mnogo pljeska. Djelatnici Hrvatske do-

punske škole bili su zadovoljni vrlo uspješnim programom. Koordinatorica cijelog programa prof. Dijana Fric ovom je zgodom zahvalila Hrvatskoj katoličkoj misiji na dobroj suradnji, svima djelatnicima Hrvatske dopunske škole, a posebno učiteljicama Barbari Beniković i Smiljani Veselić-Vučina koje napuštaju Berlin i odlaze na nove dužnosti u domovinu.

Jozo Župić

KOBLENZ

Sommerfest

Hrvatska katolička misija i Njemačko-hrvatska zajednica priredili su u lipnju

tradicionalni nedjeljni popodnevni Sommerfest. Nakon zajedničke njemačko-

Tradicionalna ljetna svečanost u Koblenzu

Foto: J. Vranković

hrvatske mise, mnoštvo nazočnih se iskupilo u crkvenom dvorištu. Ponudeni su im hrvatski specijaliteti, kava, kolači, a nije nedostajalo ni piva niti vina. Naši gosti Nijemci bili su uglavnom kumovi djece stradalnika domovinskog rata ili obitelji slabijeg imovnog stanja (pomažu im s 50,- DM mjesečno). Sudionike proslave pozdravili su Kruno Zlatar, predsjedavajući Njemačko-hrvatske zajednice, te Dragutin Penić-Bernhard, konzul za gospodarstvo u GK RH u Frankfurtu. Aktivna Ana Taubmann je izjavila kako se i sada na otoku Rabu, u odmaralištu „Naša djeca“ odmara 15 djece, a za to su najzaslužnije obitelji Frorat i Lucić iz Rheinbrohla. Ovu našu ljetnu svečanost uljepšali su svojim sviranjem i pjevanjem varaždinski „Meštri“.

Prihod od ove proslave namijenjen je siromašnoj djeci u domovini. Organizatori Sommerfesta zahvaljuju svima koji su im pomogli, a napose poznatim dobročiniteljima, obiteljima Barice i Ljube Vranješ.

J. Vranković

• **Franjo Mušura**, *Suočenje s Bogom*, Svjetlo riječi, Sarajevo-Livno 1997. Ova knjiga, na 288 stranica, ima četiri dijela: Tajanstveni Bog, Zahtjevni Bog, Darežljivi Bog, Vječni život. Radi se zapravo o pravoj zbirci glavnih kšćanskih istina o Bogu i čovjeku. Gotovo da i nema važnije teme koja nije obrađena. Knjiga je pisana jednostavnim jezikom, koji može razumjeti čitatelj bez neke posebne naobrazbe. Prikladna je za duhovno štivo ili za svakodnevna kratka razmatranja. Narudžbe: Svjetlo riječi, S. Radića bb, BH-80101 Livno, tel. 00387/80/21111.

• **Dr. Hans Benedikter**, *Die bitteren Früchte von Dayton. Völkermord und Vertreibungsterror in Kroatien und Bosnien-Herzegowina 1991–1995, Das Versagen des Westens, Ein Friede ohne Gerechtigkeit, Menschenrechte und Demokratieforderungen, Die Protesbewegung in Belgrad, Autonome Region Trentino-Südtirol, Assessorat für Europainitiativen*,

I-39100 Bozen, Duca-d'Aosta-Str. 40, Italien, Tel. 39/471/270016; Fax. 266649. Uvodne riječi napisali su dr. Tarcisio Grandi i dr. Franz Pahle, predsjednik i potpredsjednik autonomnoga područja Južnoga Tirola, a predgovore autor Benedikter i dr. Alois Mock, bivši austrijski ministar vanjskih poslova. Knjiga ima 368 stranica, s mnoštvom ratnih fotografija.

• **Dr. Boris Jakov Barun (priredio)**, *Fra Anto Šakić (1870.–1955.). Tri pjesme*, Matica Hrvatska, Ogranak Umag, Novigrad 1977. Dr. Barun priredio je tri oveće pjesme pod naslovima: „Pad Glamoča pod Turke“, „Smrt Osman-bega Kurića“ i „Pad Bosne pod Turke“. Radi se o narodnim junačkim pjesmama, spjevanim u epskom osmercu ili desetercu. Spjevao ih je fra Ante Šakić, bosanski franjevac, koji je također uz gusle pjevao svoje i pjesme fra Grge Martića. Njegove gusle su sačuvane i nalze se u Etnografskom muzeju franjevačkog samostana u Livnu.

Priredivač dr. Jakov Barun objavio je u proteklom razdoblju još dvije knjige: *Dušobrižništvo i narodni običaji u okolini Bihaća* (Novigrad 1995.) i *Moji pabirci iz Istre* (Novigrad 1996.). Sve tri knjige mogu se naručiti na: Dr. Boris Jakov Barun, Jadranska 9, HR-52466 Novigrad, Kroatien, ili na telefon: 00385/52/757580.

• **Martin Sentić**, *Univerzalni jurahominizam*, Ingolstadt 1977. Knjiga ima 116 stranica i sastoji se od tri dijela: Opća deklaracija o pravima čovjeka OUN-a, Svečana povelja Međunarodnog jurahominističkog saveza iz 1976., Povelja univerzalnog jurahominizma iz 1990. i 1991., Ekumenski članak: Tko je Isus Krist? Autor knjige, don Martin Sentić, je osnivač i dugogodišnji voditelj hrvatske katoličke misije u Ingolstadtu. Narudžbe: M. Sentić, Hohe Schulstr. 3, 8070 Ingolstadt.

VJEROM KROZ ŽIVOT – GLAUBE UND LEBEN

Nastavak sa str. 7

radi zarade i sigurnog zaposlenja. To se dobro vidi iz njihova odnosa prema učenicima. To je posebno važno kad je u pitanju vjeronauk. U Hrvatskoj je vjeronauk ušao u škole, a u zapadnim zemljama, u kojima Hrvati žive, vjeronauk je već dugo prisutan u školama. Način na koji se vjeronauk predaje u zapadnim zemljama, te kako je primljen od strane učenika i kakav utjecaj ima na njih, zbunjuje. Vjeronauk je tu u poziciji u kakvoj je bio marksizam u hrvatskim školama tijekom osamdesetih godina: svi su učili a ništa nisu naučili, odnosno, nisu željeli naučiti. Samo su ga profesori uporno (ali ne i s uvjerenjem) predavali. Tako je uglavnom i s vjeronaukom u zapadnim zemljama: vjeronauk predaju profesori (ne svi s uvjerenjem i motivacijom da prenesu/komuniciraju vjeru), a učenici polažu predmet koji ne izgrađuje osobnu vjeru. Kad je u pitanju predavanje vjeronauka, onda je pitanje osobnog angažmana i motivacije u predavanju/prenosjenju/navještanju vjerskih istina (njihovog znanja, ali i vjere kao stava), puno važnije nego u drugim školskim disciplinama: tu se izgrađuje religiozni stav koji obilježava čitav ljudski život. Stoga loše pripremljen program, rad slabo motiviranih i slabo pripremljenih vjeroučitelja za školski vjeronauk može izazvati katastrofalne posljedice u vjerskom odgoju djece i mladih (ali i za Crkvu).

• **U odgoju djece i mladih sudjeluje i Crkva.** I to je njezina zadaća. Ne smije to zaboraviti, jer od odgoja djece i mladih (i odraslih) ovisi i njezina budućnost. Time ostvaruje zadaću koju joj je Krist povjerio: učiniti njegovim „učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga“ i učeći ih čuvati sve što je Krist zapovjedio! (usp. Mt 28,19–20 i paralele). Stoga se Crkva mora ozbiljno uključiti u odgoj. Kako to izgleda konkretno? Svaka kršćanska zajednica, počevši od župe (misije), pa sve do mjesne Crkve (biskupije) mora raditi da se zapovijed koju joj je dao Krist konkretno ostvaruje. Navještanje Radosne vijesti,

ali i življenje te iste Radosne vijesti mora biti vidljivo. Ta Radosna vijest mora stvarati od kršćana angažirane i odgovorne ljude u društvu i svijetu. Oni bi trebali svojim kršćanskim životom i stavom svjedočiti istinu i iskazivati ljubav kojoj ih je Krist naučio. Zapravo, kršćanska zajednica bi morala biti mjestom gdje se to uči i živi. To znači da liturgijsko slavlje, i sve druge aktivnosti, uključujući tu i religioznu formaciju, treba da budu izričaj poslanja koje je Krist povjerio svojoj Crkvi. Stoga biskupi, svećenici, redovnici i vjernici angažirani u odgoju djece i mladih moraju biti svjesni da kršćanski odgoj nije samo naučiti određeni broj vjerskih istina, nego naučiti jedan stil života, onaj koji je Krist pokazao: stil života koji je ispunjen slobodom, ljubavlju, odgovornošću i zauzetošću za drugoga, te brigom za izgradnju pravednijeg društva i svijeta. Zato svaku aktivnost u kršćanskoj zajednici treba ozbiljno i svjesno pripremiti. Improvizacije u odgojnom i liturgijskom djelovanju crkvenih djelatnika, bez ozbiljnog projekta, nemaju mjesta, jer postaju zapreka za pravu i uspješnu komunikaciju vjere, vjerskih istina i vjerskog odgoja. Stoga ono što je rečeno za vjeroučitelja u školi, vrijedi također za sve odgojitelje u kršćanskoj zajednici.

Kad je u pitanju život hrvatskih katoličkih zajednica diljem zapadne Europe i svijeta općenito, odgojitelji djece i mladih ne bi smjeli zaboraviti naučiti mlade da pripadaju jednoj mjesnoj Crkvi koja u sebi nosi sva obilježja univerzalnosti i specifičnosti, tj. da je kršćanin svugdje u svijetu u svojoj Crkvi. Zato bi upravitelji hrvatskih katoličkih misija, vjeroučitelji i drugi pastoralni radnici trebali pomoći djeci i mladima da budu u vezi s mjesnom Crkvom. Mlade Hrvate-katolike trebalo bi povezati s mladima iz mjesnih kršćanskih zajednica i time im pomoći otkrivati katolicitet (univerzalnost) i posebnost Crkve, kao i bogatstvo što ga nose u sebi time što pripadaju dvostrukoj kulturi. Istovremeno će pomoći da se umanje kompleksi koji nastaju kod mladih koji žive u takvim sredinama.

Cahiers croates – Hrvatski svesci

Društvo bivših studenata hrvatskih sveučilišta (AMCA) pokrenulo časopis *Cahiers croates* – Hrvatski svesci na francuskom jeziku. Prvi dvobroj posvećen europskom humanistu i našem Marku Maruliću.

Događaj od velikog značenja za hrvatsku zajednicu u Francuskoj i hrvatsku kulturu općenito jest izlazak u Parizu u lipnju časopisa *Cahiers croates* (Hrvatski svesci). Časopis je pokrenulo i izdaje Društvo bivših studenata hrvatskih sveučilišta (AMCA). Možda će mnogima biti čudno što sada izlazi časopis na francuskom jeziku. Razlog je očit. Do sada su Francuzi (a ne samo oni) vrlo malo znali o Hrvatima, hrvatskoj kulturi i njenoj prisutnosti u Europi i svijetu. Budući da je do sada gotovo bilo nemoguće otvoreni i sistematski govoriti o Hrvatima, Hrvatskoj i hrvatskoj kulturi, sada kada je to moguće, potrebno je progovoriti (snažno i smisleno) kako bi se nadoknadilo vrijeme i pomoglo da se Francuzi i svi oni kojima je francuski materinski jezik upoznaju s Hrvatima, s hrvatskom kulturom i poviješću u pravom svjetlu. Časopis *Cahiers croates* trebao bi biti veza između Hrvata, hrvatske povijesti i kulture (s jedne strane) te francuskog /frankofonskog kulturnog podneblja (s druge strane).

Prvi dvobroj časopisa *Cahiers croates*, na 206 stranica, ostvaruje gore izrečeno. Broj posvećen Marku Maruliću smješta u

europski prostorni i povijesni kontekst Hrvate i njihovu kulturnu povijest. Posebno se to vidi iz tekstova Vratovića i Franolića koji jasno pokazuju pripadnost hrvatskog naroda i njegove kulture mediteransko-europskom prostoru, te njihovu uključenost, kroz čitavu povijest ovog prostora, u sve njegove povijesne razvojne procese. Hrvati su bili prisutni u svim europskim kulturnim gibanjima i krugovima isto toliko koliko i drugi europski narodi. Također je hrvatski narod imao svoje velikane koji su bili cijenjeni u europskim (i francuskim) kulturnim krugovima. Marulić, komu je posvećen ovaj dvobroj, bio je jedan od njih. Svojim knjigama i tekstovima bio je prisutan u kulturno-teološkim razmišljanjima i konfrontacijama koncem petnaestog te tijekom šesnaestog i sedamnaestog stoljeća. Pridonio je formiranju i izgrađivanju europske humanističke, teološke i političke misli u Europi i dalje, a time je pridonio i konstrukciji Europe. Tu njegovu ulogu u europskom kontekstu 15., 16., i 17. stoljeća dobro su oslikali Charles Ben, Mirko Tomasović, Leo Košuta, Bratislav Lučin, Darko Novaković, Franz

Leschinkohl. Svim budućim znanstvenicima koji se budu zanimali za Marulića, ali i ovo razdoblje, dobro će doći bibliografija o Maruliću kao i bibliografija izdanja Marulićevih djela *Judite*, *Institucije* i *Evangelistara* što su je priredili Branko Jozić i Bratislav Lučin.

Ovaj broj *Cahiers croates* ne bavi se samo prošlošću, nego prati i aktualnosti. Tekstovima Annie Le Brun i Nelle Arambasin, ovaj broj *Cahiers croates* iskazuje „hommage“ Slavku Kopaču, jednom od najpoznatijih i najvećih hrvatskih slikara koji je radio i živio u Parizu.

Isto tako ovaj broj donosi prikaz newyorške predstave Radovana Ivšića *Kralj Gordogan* (A. Le Brun). Tu je isto tako prikaz predstave djela „Les Cordonniers“ Stanislasa Ignaca Witkiewitza koju je režirala Sanda Hrzić.

Časopis *Cahiers croates* može se naručiti kod

A.M.C.A., 11, rue Véron, 75018 Paris/ France, tel.: ++33-1-46060628

Cijena ovom broju je 120 FF. Godišnja pretplata za Francusku je 200 FF, a za inozemstvo 250 FF.

Vlatko Marić

Trojezični Hrvatski iseljenički zbornik '97

Hrvatska matica iseljenika je tiskala svoj tradicionalni ljetopis **Hrvatski iseljenički zbornik**, sa sažecima na hrvatskom, engleskom i španjolskom jeziku, kojeg je uredio Aleksander Ravlić. Hrvatski iseljenički zbornik 97, s mnoštvom fotografija na 520 stranica, informira, educira i evocira, pa na taj način povezuje s domom mnogobrojno izvandomovinstvo, premošćujući sve prepreke, uključujući i one jezične. Zbornik je, objedinivši mnogostrukie zahtjeve namjene i htijenja izdavača, podijeljen na nekoliko tematskih cjelina: Baštinu, Obljetnice, Katoličku crkvu u Hrvata, Međunarodni simpozij „Jugoistočna Europa u 20. st.“, Hrvatske manjine, Iseljeničstvo, Povjesnicu, Izvješća s mjesta događaja i Kroniku.

Poglavlje „Baština“ piše o vrhunskim dosezima građevinskog umijeća i ljepote. „Obljetnice“ donose P.M. Radeljev povijesni prikaz osnutka i rada zadarskog dominikanskog općeg učilišta, što znači ujedno i šeststoljetnu tradiciju visokog

školstva u Hrvatskoj. U povodu osamstote obljetnice Osijeka, prošlost i recentnost grada na Dravi izlaže S. Sršan. O Zagrebačkoj filharmoniji piše Bosiljka Perić-Kempf, a o neospornom 115-godišnjem ugledu Nadbiskupske gimnazije u Travniku V. Topalović. Petu obljetnicu humanitarne Zaklade „Dora“ emotivno je zabilježila Željka Lešić. Nekoliko tekstova posvećeno je Ocu domovine i to: onaj A. Ravlića, B. Janičkovića i M. Tomasovića. Dojmljivo zaokružuju prigodničarsku cjelinu napisi A. Mijatovića o Kvaterniku i Rakovičkoj buni, kao i o „konfratru“ I. Meštroviću, Marine Baričević.

„Crkva u Hrvata“ poglavlje je koje potvrđuje duhovnost kao nezaobilaznu točku u promišljanju pogleda u prošlost, sadašnjost ili budućnost našeg naroda. Potvrđuje to i A. Bratulić govoreći o stoljetnoj borbi Hrvata da s Bogom razgovaraju na svom jeziku, te A. Ravlić o 115. obljetnici osnutka Banjalučke biskupije. O našem zemljaku iz antike, sv. Jeronimu,

piše A. Milinović, a B. Dabo opisuje kako je biti uronjen u životnu svakodnevicu misionarskog života u Africi. O prvoj izgrađenoj iseljeničkoj crkvi na tlu Amerike izvještava urednik ovog Zbornika, a o izvršnoj monografiji „Ranjena Crkva u Hrvatskoj“, M. Petrović. Međunarodni simpozij „Jugoistočna Europa u XX. st.“, čija će se izlaganja sudionika uskoro naći objedinjena u posebnom zborniku, kojeg je prvi dio već pripremljen za tisak, ovom prigodom je predstavljen prilogima o Dubrovniku kao hrvatskoj Ateni, S. Čosića, velikosrpskim aspiracijama prema Dalmaciji i Dubrovniku, F. Miroševića, te onim Ankice i Josipa Pečarića o položaju Hrvata u Crnoj Gori od svetojeronimske afere do danas.

„Hrvatske manjine“ uistinu su otoci i čuvari hrvatske tradicije i uljudbe kako je nadahnuto naslovljen tekst Marija Petrovića. Petar Milanović govori o moliškim Hrvatima s onu stranu mora, a Dragutin Pavličević o progonu moravskih Hrvata.

GLAZBENA BAŠTINA

Izvorni zvuci etno glazbe

Samouka pjevačica i sviračica Dunja Knebl podarila nam je svojim izvedbama međimurskih i zagorskih narodnih popijevki nisku pravih glazbenih bisera.

Širina međimurskih polja, srca i običaja njegova puka iz tog „dišećeg cvetnjaka“ u kojem se od „navik tak preštimano“ živi, ljubi i trpi, nabaštinila nam je ovaj prelijepi hrvatski kraj osobitim bogatstvom glazbenog narodnog stvaralaštva. Osebnosti međimurske pučke popijevke, ljepota napjeva razgaljuje dušu i nenametljivo se uvlači u svijet intime života domaćeg čovjeka, u neka vremena kojih više nema. Glazbom, u kojoj osjećamo miris zemlje, vjetra, „zorje, črlenog vinčeca, šipek ruža, fijoletica“. I molitve, i zabranjene ljubavi, nevjestice, „soldate“, samoću pećalbe i može bitno vraćanje u zasluženi mir rodnoga kraja. Ukoliko je sudbina bila naklonjena.

U današnjoj općoj sklonosti etnoglazbi koja zastupa vraćanje korijenima, odnosno onim vrijednostima koje su u trci za tehnološkim napretkom postale gotovo izgubljene, posebice raduje razotkrivanje škrinje s glazbenim blagom, koje se na njenom dnu dugo taložilo. Dugo, kao što školjka stvara biser. Tu nisku glazbenih

bisera, zvonkim izražajnim glasom podarila nam je svojim izvedbama međimurskih i zagorskih narodnih popijevki profesorica engleskog i ruskog jezika, samouka sviračica i pjevačica Dunja Knebl, na najnovijem nosaču zvuka – „...jer bez tebe nema mene“. Javila se tiho i nenametljivo, ali sa sve zamjetnijim odjekom, svojim tajanstvenim darom samoukog glazbenika, koji svaku izvedbu pretvara u melodiju jedinstvene ljepote i izražajnosti. Uz jednostavnu pratnju gitare poseže sve do arhaičnih pjesama, blagozvučno najčešće utemeljenim na starocrkvenim ljestvicama neuobičajenoga ritma, kojim Dunja zanimljivom igrom obogaćuje svaku pjesmu.

Zahvaljujući poznatom etnomuzikologu, akademiku Vinku Žgancu, sačuvala su se tisuće i tisuće hrvatskih pjesama. Za očekivati je kako će ta zbirka našeg narodnog stvaralaštva ostati i nadalje trajni poticaj daljnjem proučavanju i izvođenju neprocjenjivog blaga etnomuzikologije. A upravo susret s tim blagom i sličan istraživački duh Dunje Knebl vraća nas svojom izvedbom, obradom i odabirom narodnih napjeva u tu ljepotu glazbene prošlosti, kao svijetao primjer ponašanja naspram naslijeđa vlastite kulture. Naspram onoga blaga kojeg isuviše često, iako brižljivo zabilježenog, jednostavno – ne poznajemo. Dunjino osobito čuvstvo za glazbeno

narodno stvaralaštvo, i vječiti nemir tražanja za takvim zapisima, podarilo nam je istinsko dostojanstvo izvođenja hrvatske etnoglazbe. Ljepotom glasa i zvuka gitare, oplemenjeno glazbenom pratnjom Matea Martinovića (glasovir i udaraljke), Andrije Maronića (cimbal), te Irine Vitorović (glas) uz suptilne aranžmane uspjela je pobuditi zanimanje za korijene i vrela iz kojih je nastajao zvuk koji slušamo. Jer, priznali ili ne, u nas je još uvijek prisutna opsjednutost stranom glazbom, dok daleko premalo čujemo glazbeno bogatstvo našeg vlastitog povijesnog izričaja. A, upravo etnoglazba, najbližije srasla s patnjama i radošću njenih prenositelja i očuvatelja, upućuje na odraz drevne mudrosti. „Glazba je Božji dar na koji treba odgovoriti“ (temeljno načelo u Indiji), „Glazba izražava ono što je nepromjenljivo u osjećajima“ (Kina), „Moja je snaga, moja pjesma – Jahve...“ (Izl 15,2).

Ta glazba se očituje u životu najstarijih kultura i čovjeku je prijatelj od rođenja tijekom čitavoga života. „Glazba pruža više nego ikakva filozofija“ (Mendelssohn). Živa i temeljena na izravnim doživljajima najlakše pronalazi put osjećaja bliskosti i otuđenosti, u buci i vrevi koja nas okružuje. Listanjem Žgančeve zbirke zapisa Hrvatskih pučkih popijevki, doživljavamo taj osjećaj bliskosti, slušanjem Dunjinog glasa postajemo osjetljivim za istinski zanos glazbenog. U silnoj zbrci svakodnevice istraživački pjev Dunje Knebl načinom rada, koji nikako ne jamči nekakav nagli probitak, upućuje na svraćanje pozornosti na bisernu čistoću njena stvarateljskog izričaja.

Nadajmo se da će etno-trend znati raspoznati istinsko narodno stvaralaštvo, kako se ne bi ponovilo nasilje nad baštinom, poput onoga na prošlogodišnjem CRO ETNO festivalu u Neumu, na kojem je nemali broj izvođača, uz nekoliko časnih izuzetaka, među koje svakako pripada i Dunja, bio i te kako daleko od bilo kakvog etno izričaja. Zato je tim veći blagdan današnjem slušateljstvu predstavljanje glazbene poruke s Dunjinog CD albuma „...jer bez tebe nema mene“, kojim uz svu osobnost predstavljenih umjetnika, pruža gotovo u potpunosti melodijsku, ritmičku i tekstualnu istovjetnost tradicijskih napjeva. Neosporivo je kako će taj nosač zvuka kuće Orfeja spasiti od zaborava, i približiti slušateljstvu, znatan dio naše glazbene ostavštine i kao takav biti podsjetnik vrednovanju golemog opusa profesora Žganca, i razgrnuti čarobnu narodnu riznicu našeg glazbenog blaga. Bez Dunjinog posizanja u etno-glazbenu škrinju bilo bi daleko teže oteti zaboravu te najljepše opjevane doživljaje življenja hrvatskog čovjeka u njegovoj prošlosti.

Zvezdana Stanić

„Iseljništvo“ donosi napis fra Lj. Krasića o Hrvatima u Chichagu i Metro regiji, hrvatskog Čileanca Pedra Goića Karmelića o Hrvatima u toj zemlji, te onaj J. Ljubetića o čileanskim piscima hrvatskog podrijetla s riječkog područja. Slijedi izbor poezije stvaralaca iz dijas-pore sastavljen iz priloga poslanih na zamolbu uredništva.

„Povjesnicu“ čine tekstovi L. Čoralića o viškoj iseljeničkoj koloniji u Mlecima 15. i 16. st. V. Kusin o povijesti hrvatske zastave, onaj Z. Dizdara o pobuni 13. pionirskog bataljuna 13. SS divizije „Croatia“ 1943. u Francuskoj. Zatim slijedi argumentirano izlaganje Borisa Grajčka o postojanju Bijele ili Velike Hrvatske, te ono Dragana Hazlera o Dubrovčaninu kardinalu Stojkoviću i Hrvatima u Baselu danas. Nedjeljko Musulin piše o Sinjskoj alki i Čudotvornoj Gospi Sinjskoj, ali i tom osebnom kraju i ljudima. Ovogodišnje programe HMI-a predstavljaju Karlo Wolff, Salih Zvizdić i Srebrnka Šeravić First i to napisima o tur-neji HBZ-a, Ljetnoj školi u Novom i Školi folkloru. O bolnom povratku u

ličko mjesto Čanak izvještava Josip Vuković čime i završavaju „Izvjesta s mjesta događaja“.

Slijedi „Kronika“ s mnoštvom aktualnih zbivanja u domovini i iseljeništvu.

Budući nas i naše izvandomovinsko čitateljstvo često, osim zemljopisne udaljenosti kao najlakše premostive prepreke, dijeli i jezična barijera, nadamo se kako ćemo je prevodenjem svih sažetaka objavljenih radova na engleskom i španjolskom, ako ne preskočiti, onda barem ublažiti. Novo vrijeme donosi i nove nazore i nove ljude, a na nama je da mu se prilagodimo i odgovorimo na njegov izazov. Slijedeći ideju objedinjavanja hrvatskog narodnog bića vraćanjem u njegov jedinstveni korpus bosanskih Hrvata, te starije i novije prekomorske, ali i unutारेuropske emigracije, hrvatskih manjina u susjednim zemljama, osobito onima s područja bivše Jugoslavije, ovaj ambiciozno zamišljeni Iseljenički zbornik uspio je to, u okviru svojih mogućnosti i dosega svog medija, sadržajno, tematski i emocionalno na svojim stranicama.

Diana Šimurina – Šoufek

Dušobrižnici su svećenici, a dušebrižnici obično nisu

Prema njemačkom *Seelsorger* nastala je u hrvatskom jeziku riječ *dušobrižnik*. Ona se javlja i u liku *dušebrižnik*. Možemo se upitati koji je lik bolji, jesu li oni po značenju i uporabi jednakovrijedni.

Znademo da u gramatičkim nastavcima redovito iza nepčasnoga suglasnika umjesto *o* stoji *e*: *novo nebo*, ali *naše polje*, a nije *našo polje*. Taj bi nas podatak lako mogao uputiti na kriv zaključak: kao da i u našem kolebanju između lika *dušobrižnik* i *dušebrižnik* treba dati prednost liku *dušebrižnik* jer je tu ispred problematičnoga samoglasnika nepčaničan *š*. Ali to pravilo ne vrijedi u tvorbi složenica.

Akademik Stjepan Babić u *Tvorbi riječi* na 30. str. navodi među složenicama i oba navedena lika. On najprije navodi složenice sa spojnikom *-o-* (*konjokradica*, *dušobrižnik*, *srednjoškolac*, *gornjogradski*, *prednjoevropski*...). Zatim dodaje da se katkada, osobito iza nepčasnika, kao spojnik javlja i *-e-* (*kućevlasnik*, *kućepazitelj*, *dušebrižnik*, *srednješkolac*, *srednjoevropski*...). Kako se riječ o kojoj raspravljamo nalazi u oba niza, moglo bi se pomisliti da su oba lika pravilna i sasvim jednakovrijedna. Ali prof. Babić uspostavlja praktično pravilo: „Kad postoje dubletne tvorenice s *-o-* i *-e-*, sustavnu prednost imaju složenice s *-o-* pa su u hrvatskom književnom jeziku standardni samo likovi *dušobrižnik*, *srednjoškolac*, *prednjoevropski*, *srednjoevropski*, *srednjovjekovni*, *prednjonepčani*...“. Činjenica da je danas u hrvatskom jeziku češći lik *dušebrižnik* nego *dušobrižnik*, i to ne zato što bi bio pravilniji, nego zato što je dobio stilski obilježeno značenje.

Danas se *dušebrižnik*, obično upotrebljava u prenesenom, i to pogrdnom značenju. Označuje onoga koji iskazuje pretjeranu, nametljivu ili lažnu brigu za koga. A kako je takvih, na žalost, mnogo, ta se riječ često javlja u našoj publicistici i svagdanjem govoru.

Riječ *dušobrižnik* u svojem pravom značenju 'onaj koji se brine za spas duše' bila bi ipak češća kad ne bi bilo i druge, prikladnije riječi koja to označuju. Imamo bolju riječ *svećenik*, kako nas upućuje i *Jezični savjetnik* Matice hrvatske.

Ako dakle umjesto *svećenik* želimo reći *dušobrižnik*, nismo ništa pogriješili, ali nemojmo upotrijebiti u tom značenju lik *dušebrižnik* jer ta riječ pretežno ima pogrdno značenje. *Dušobrižnik* je svećenik, a *dušebrižnik* obično nije.

(Iz: Mile Mamić, *Jezični savjeti*, Zadar 1996.)

Piše: Marko Martinović

Odlazio je iz crkvenog dvorišta mnogo više bijesan nego što je očekivao. Najveći uzrok njegovoj ljutnji bila je njemu neobjašnjiva odlučnost svećenika da ni nakon pet godina čekanja ne popusti umjetnikovim nastojanjima da skulpturu Isusa izvuče iz podruma. Isus nije nikamo otišao, ali je on od svećenika tražio jednu riječ više, samo djelić priznanja da nije uzalud tri mjeseca kuckao u bakru Sina Božjeg.

Odmakao je pedesetak metara od crkve i osvrnuo se. Već godinama zamišlja kako skulptura ukrašava zid na njenom pročelju, kako Isus raširenih ruku (raspon im je oko četiri metra) obuhvaća cijeli grad, pa i sve što se vidi od njega do izlomljena obzora iznad dalekih planina. Isusova glava možda nije dovoljno smjerna, dovoljno ozbiljna da nam u svakom trenutku nudi blagost, ljubav i nadu (o, koliko se trudio kuckajući njezin reljef), ipak ona po umjetnikovoj zamisli upozorava ljude da srljaju u grijeh, da previše trče za materijalnim dobrima a premalo razmišljaju o svojoj duši i što će biti s njima na onome svijetu. Isus umjetnika Franje Kovača ne samo svojom veličinom, nego i svojom simbolikom i svetošću (ma koliko Biblija govorila protiv materijalizirane pobožnosti i idolopoklonstva) izrađen je u astralnoj pozi, u pozi uskrasnica tog božanskog čuda i umjetnik ne vidi koliko njegovo djelo svemu tome smeta.

Padala je sitna kiša i kvasila Franjino lice, a on je sveudilj stajao i mršteći se promatrao crkvu moderne arhitekture. Počeo je i sam sumnjati da bi njegov Isus pridonio sveukupnom estetskom dojmu hrama Božjeg. Možda je svećenik u pravu; očigledno je da je njegovo shvaćanje pobožnosti i uloge sakralne umjetnosti na drugačije odnegovanim stajalištima, ali zašto neće da porazgovara o budućnosti Franjina djela? Ranjen u dušu, otkriva još jednu dimenziju stvaranja – nije do sada znao da te i vlastito djelo može proganjati i boljeti. Požurio je niz ulicu i otišao u kavanu gdje su obično sjedili njegovi prijatelji slikari, kipari i drvoresci. Nikoga tamo nije bilo. Tužan i prazan, bez odgovora na pitanje treba li uopće kuckati u bakru, slikati bojama ili mijesiti gips i glinu kao začetak jedne nove forme, naručio je prvi konjak.

Ni poslije trećeg ispijenog nije osjetio da mu je išta lakše. Naprotiv, bol se kao zgrušani grumen smjestila između nje-

Isus u

govih rebara. Mislio je samo da bi mu bilo puno lakše ako bi naišli njegovi prijatelji s blagotvornim riječima koje, ponekad, i apsurd pretvore u kvalitetu življenja.

Kad ga je završio osamdeset i prve – radio ga je u dijelovima – smontirao je glavu, ruke, trup i noge – Isus je, visok nepunih sedam metara, stajao u pozi uskrasnica, naslonjen na zid Franjine prizemnice, nadvisujući i sam vrh krova. Jesu li prolaznici gledajući skulpturu osjećali i strahopoštovanje, divljenje ili kao umjetničko djelo istinskih kvaliteta, to Franjo nije znao. Ni vlast se nije miješala jer je Isus ostavljao dojam ozbiljnosti i nepovredive svetosti. Isus je stalno gledao negdje u daljinu a ispred nije bilo muslimanske kuće da očovječeni lik kršćanskoga Boga kome zasmeta. Kao što se dogodilo nedavno u izmiješanom selu Donja Večerska. Tamo je dvije kuće dijelila samo dvorišna ograda. U nastupu pobožnosti, inata ili zavrnutoga hira, katolik, gastarbajter Lovrinović postavio je ogromni križ uz samu susjedovu ogradu. Jedno jutro teški križ bez Kristovog tijela osvanuo je na zemlji. Umalo selo da se uvali u tragediju. Susjedi muslimani pronašli su mnogo razloga zašto im smeta ovaj kršćanski simbol. Radi mira u selu komunistička vlast je odvela križ kamionom i sklonila ga u dvorište „komunalnog“ i zavalila ga uz garaže da ga nitko više ne gleda.

S Franjinim Isusom bili su zadovoljni (ili ravnodušni) i zadržali ateisti.

U skulpturu je utrošeno preko dvadeset četvornih metara tankog bakra. Tri mjeseca je umjetnik rezao ploče i kuckao po njima s malim durchslagom ili probijačem koji ne probija, unoseći u posao sav svoj zanos i trud kako bi dobio željene nabore na glavi, haljetku i drugim dijelovima zamišljenog tijela. Konačnom izgledu glave Krista doprinio je svojom dopunom skice i Franjin prijatelj slikar A. Mamuša. Završeni dijelovi skulpture premazivani su voskom koji, spaljen, daje bakru zaštitu i toplotu, patinastu boju postojanosti.

Kad je skulptura završena i uspravljena uz Franjinu kuću, svećenik Matković došao ju je ponovo vidjeti. Bio je zadovoljan uratkom, on sam je tako zamišljao Isusa i isplatio je umjetniku ostatak ugovorena honorara. Očito zadovoljan svojom odlukom što je naručio djelo slično onome na crkvi u

podrumu

Dakovu, zamolio je Franju da Isus stoji tako još nekoliko dana dok ne dođe biskup iz Sarajeva. Uzgred, nije zaboravio prišapnuti umjetniku pitanje: Kada će se već jednom Franjo vjenčati u crkvi?

Biskup je u pratnji dvojice svećenika stajao podugo u dvorištu i promatrao skulpturu. Na kraju, čestitao je umjetniku izražavajući zadovoljstvo što su iz ove župe došli na tu zamisao i ostvarili je. Franjo je sad smatrao da nije uzalud trošio vrijeme. Sutradan je demontirao skulpturu, utovarivši dijelove na zaprežna kola i odveo ih do crkve u Novom Travni-

ku. Tamo su dijelovi, prislonjeni uza zid župnog ureda, čekali ponovnu montažu a Isus svoje novo uskrsnuće.

Uskoro umjetnikov mecena, svećenik Matković, dobiva moždani udar. Dogodilo mu se to jedne blage ljetnje večeri dok je vozio automobil i skretao prema Rankovićima. Automobil se zaustavio u jarku i, na sreću, vozač zbog toga nije dobio nove rane. U međuvremenu, u crkvu Srca Isusova došao je novi svećenik. Po njegovu mišljenju Franjino djelo ne zasluži da dođe na pročelje crkve i dijelovi skulpture sklonjeni su u podrum. Jednostavno, za njega Franjin Isus nije imao onu lakoću potrebnu za čin uskrsnuća. Preglomazan je i napadno težak za pročelje jednoga hrama Božjeg. Svećenik nije htio stavljati na kušnju svoj svjetonazor i svoje iskustvo o ulozi sakralne umjetnosti u razvijanju religioznosti kod svog puka ili vlastito shvaćanje umjetnosti uopće. Uostalom, skulptura je tu, Bog je oduvijek, a za pri-

kazivanje njegova lika, ako djelo izdrži provjeru vremena, nikada nije kasno za njegovo izlaganje očima javnosti.

Došao je i novi prokleti rat. Sa svoje pedeset i četiri godine umjetnik je morao u rov. Borio se na crti prema najčešćim nastajima Armije BiH od Travnika. Izdržao je sve to Franjo bolje nego mnogi mladići. Ai tamo u rovu mislio je Franjo na svog Isusa.

Bože, često je razmišljao, ako poginem, nikad nisam vidio svoje djelo na novotrvničkoj crkvi i nikad nisam ispunio obećanje svome prijatelju svećeniku J. Matkoviću da ovu drugu ženu odvedem pred oltar. Rat je shvatio kao jednu strašnu bolest, kao pošast koja je zahvatila sve ljude na ovim ukletim prostorima.

On se, iako odlučan pucati u obrani svoga i života svojih prijatelja, nije zarazio iracionalnom mržnjom, barem ne toliko da stalno misli o neprijatelju koji navaljuje na njega.

Najviše je volio tišinu oko svojih rovova i svoje zemunice. Tada bi se ptice toliko sviknule na njega i njegove drugove da su slijetale na cijev Franjine strojnice, pa čak i na njegovu glavu. Bili su to trenuci omekšanja duše od ljepote života i snova o umjetnosti. Vragolasta skakutava poljska ševa, raznobojne sjenice i zebe, jata brbljivih vrabaca i crnih vrana u granama drveća ili oko samoga rova gdje je bacao otpatke od hrane – koliko motiva za njegove rezbarije i izratke u bakru. A višeput, kada bi ga napustila misao o Isusu, on bi se u samu zoru ispred njega pojavljivao razapet o neko drvo i čekao uskrsnuće. Tako je umjetnik otkrio kod sebe blagotvorni osjećaj ljepote tihe pobožnosti i vlastita sna o umjetnosti. Prekorijevao je ponekad sebe što je prije osjećao manje bogobojaznosti, što nije više poštivao katoličke običaje u lijepoj tradiciji svojih predaka. Čak je i skulpturu Isusa, ponesen stvaralačkim nestrpljenjem, počeo kuckati nedjeljom kad se ne smije raditi. Je li mu se to raspeli Isus privida u prirodi kao opomena ili duhovna podrška? Tijekom ratnih nevolja i strahova osjećao je i jedno i drugo. Na kraju se sve pretvorilo u intimnu nadu koja ga je snažila, koja mu je govorila da će i on i Isus izdržati prikovani do kraja rata. A zatim uskrsnuti: on sa svojim djelom na vanjskom zidu crkve, a Isus, onako bestjelesan, otići će na Nebo. A i umjetnik će kad – tad doći za njim, stat će pred lice Gospoda, zaslužio je to.

A kad se rat završio, Franjo Kovač otišao je pred lice svećenika don Antonia. Dobio je opet isti odgovor. Skulptura ostaje u podrumu župne kuće, umjetnik ne može uzeti svoje djelo, a što će dalje biti s njime, to će odlučiti župni dvor. Umjetničko djelo, gospodine – tako je nekako počeo svećenik – ne pripada više umjetniku. Kada ga on jednom proda, ne može više utjecati na njegovu sudbinu.

Odlazeći ljutit, Franjo Kovač zastao je opet na udaljenosti od pedesetak metara, okrenuo se i promatrao crkvu. Sve se u njemu obnovilo kao prije nekoliko godina kad je prvi put izašao iz crkve. Onda je samo padala sitna kiša, a danas puše neki nesnosan travanjski vjetar. Zebao je i tijelom i u duši. Opet bijes, opet sumnja u svrhovitost onoga čime se bavi posljednjih dvadeset godina. Neka tanušna misao, kao ohrabrenje, pade mu na um: da je Isus prikovan na crkvu, do danas bi zbog kiša, snijega i mrazeva vjerojatno doživio vidnu derutnost. Ovako, u podrumu još uvijek je u onom stanju kakav je stajao naslonjen na Franjinu kuću prije dvanaest godina i kada su se pobožne žene križale videći ga obasjana tajanstvenom svjetlošću.

Okrenuo se i ponovno produžio u centar. Otići će u „Boni“, mora tamo biti bar netko od prijatelja. Kad njih nema, onda Franjo neprimjetno razgovara s jednim novim prijateljem. To je neki mali Isus u njemu s kojim se ponekad i posvada. Istina, Isus mu često visokoučeno govori o umjetnikovoj taštini i moralu, o svetogrdu i otajstvima, što je najčešće teško pomiriti na ovome svijetu, ali isto tako dobro je što je djelo završeno, a on, Isus, će se sam založiti da jedno jutro njegov lik osvane na zidu crkve ili negdje drugdje, onako kako ga je njegov novi prijatelj Franjo zamislio. To mu je čvrsto obećao.

Knjiga pripovijedaka pod nazivom „Isus u podrumu“, autora Marka Martinovića iz Viteza, objavljena je 1995. u izdanju Matice Hrvatske, Ogranak Novi Travnik. Iste godine nagrađena je Zlatnom poveljom Matice hrvatske iz Zagreba. Knjiga se sastoji od 23 izvanredne priče, koje govore o krvavom nedavnom ratu na području srednje Bosne odnosno Lašvanske doline. HKD Napredak objavilo je ove godine i knjižicu „Zvona i tišine“ istoga autora. Radi se o poemi Lašva 1944., Dnevniku opsade iz 1993. i stihobirci „Zvona i tišine“. Marko Martinović je rođen 1933. u Polju kod Travnika, a živi u Vitezu. **Obje knjige mogu se naručiti na: HKD Napredak, Podružnica Vitez, BH-72250 VITEZ, Federacija BH.**

Zašto ne pušiti?

Knjiga prof. dr. Mije Šimunića „Zašto ne pušiti?, 515 pitanja – 515 odgovora“, govori o mnogovrsnoj štetnosti pušenja po zdravlje te nužnosti i načinima kako se boriti i osloboditi bolesti pušenja.

Mons. Vladimir Stanković, ravnatelj Hrvatske inozemne pastve, poslao je po jedan primjerak knjige „Zašto ne pušiti?“ na sve hrvatske katoličke misije u svijetu, te na taj način tu knjigu preporučio svećenicima i vjernicima. Prije njega su to učinili ministarstvo zdravstva i ministarstvo prosvjete Republike Hrvatske.

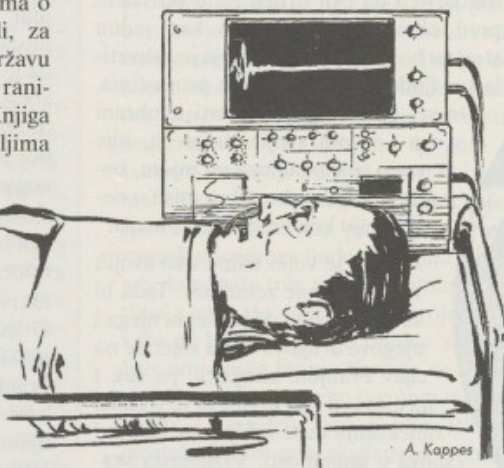
„Knjiga „Zašto ne pušiti?“ je zdravstveno odgojni priručnik s brojnim podacima o štetnosti pušenja za zdravlje ljudi, za radnu sposobnost, gospodarstvo i državu u cjelini, te o uzroku raznih bolesti i ranije smrtnosti višegodišnjih pušača. Knjiga će pomoći pušačima i njihovim obiteljima u poticanju za prestanak pušenja i korisno poslužiti svima koji se zanimaju za tu najraprostranjeniju suvremenu bolest i za njezino suzbijanje“, piše u preporuci ministar zdravstva RH dr. Andrija Hebrang.

**Knjiga se može naručiti na adresi:
Kuna Centar Mišura, Selnička 10,
HR-10360 Sesvete, Kroatien.
Tel. 00385-1-2005207; fax. 2005333.**

Cijena po primjerku 25,- DM s poštari-
nom, a za one koji naruče 10 i više pri-
mjera cijena po primjerku je 20,- DM.

Uz napomenu da je 31. svibanj proglašen Svjetskim danom nepušenja, o samom pušenju i pušačima još nekoliko zanimljivih podataka.

U američkom centru za borbu protiv zaraznih bolesti u Atlanti prikupljeno je čak 40 000 znanstvenih članaka koji govore o štetnosti pušenja. Smatra se da je pušenje rizični čimbenik za otprilike 25

bolesti, među kojima su krvožilne bolesti i tumori. Procjenjuje se da svake godine od posljedica pušenja umire tri milijuna

ljudi. Svjetska zdravstvena organizacija tretira ovisnost o duhanu kao bolest i uvrstila ju je u skupinu duševnih poremećaja i smetnji u ponašanju. Ipak, u svijetu puši 67 posto odraslih muškaraca i 11 posto žena.

Pod utjecajem snažnih promidžbenih poruka, te jačanja i širenja svijesti o štetnosti duhana, između 75 i 80 posto pušača želi prestati pušiti, većina je to i pokušala u prosjeku čak i tri puta, ali u dobi do 60 godina manje od polovice ih u tome i uspijeva. Što je neka zemlja razvijenija, to je broj pušača manji, a što su socijalni status i obrazovanje pojedinca više, to je on rjeđe pušač.

Prema procjeni Europskog ureda SZO, u Hrvatskoj puši oko 10 posto žena i gotovo 60 posto muškaraca, ali već i među 15-godišnjacima ima onih koji pale cigaretu. Stoga naše zdravstvo, uz prosvjetu, u preventivnim i edukativnim akcijama u borbi protiv pušenja ima puno posla. Ministarstvo zdravstva zabranilo je izravnu i neizravnu reklamu duhana, no duhanska industrija to gotovo svakodnevno krši. Ministarstvo rada i socijalne skrbi zabranjuje pušenje na radnome mjestu, što se u poduzećima gdje su nepušači tolerantni također krši. ■

Što je stres?

Stres je socijalna bolest današnjice prisutna na svakom koraku i u svim životnim područjima. Suvremeni ritam življenja stavlja pred čovjeka cijeli niz zahtjeva koji često dovode do napetosti i nervoze. Psiholozi, internisti i drugi zdravstveni djelatnici često ističu da je stres individualna reakcija na promjenu, a hoće li ljudski organizam određeni događaj prepoznati kao stresogeni ovisi o mogućnostima prilagodbe. Ako ona nije uspješna, moguće su različite reakcije. Što je stres dugotrajniji i intenzivniji to će posljedice biti veće i na psihičkoj i na tjelesnoj razini, ovisno o tome je li stres uvjetovan našim odnosom prema okolini ili dolazi iz nas samih. No, da ne bi bilo zabune, stres sam po sebi nije bolest ali se skriva iza

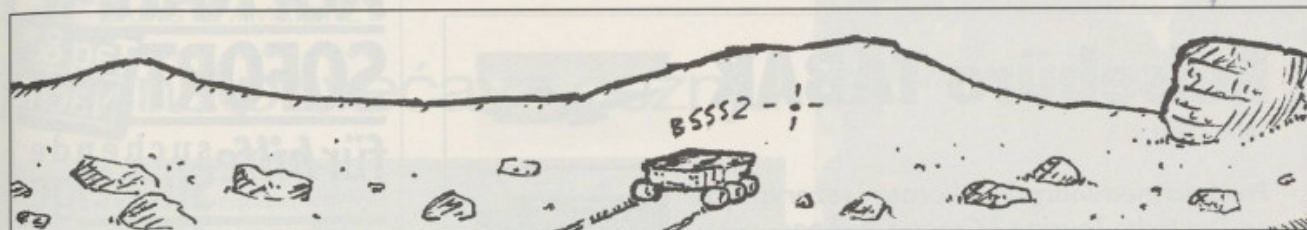
mnogih bolesti. Može biti uzrokom različitih simptoma: nesanice, glavobolje, teškoća u koncentraciji, straha, potištenosti. Stres, kako reče internist, može dovesti do pogoršanja alergijskih reakcija i bronhijalne astme, češćeg javljanja bolesti srca i krvnih žila, povišenog tlaka, gubitka apetita uz ulkusnu bolest i gastritis ili pak debljanja zbog prekomjernog unosa hrane u organizam. Stres u kombinaciji s kavom i pušenjem snižuje zaštitne gluko-proteine u krvi što može dovesti do povećanog rizika od srčanog i moždanog udara. Pojedine skupine ljudi u svom poslu posebno su izložene tim rizicima zbog svakodnevnih napetosti i poslovnih opterećenja, neredovite i nepravilne prehrane.

Kako svladati stres

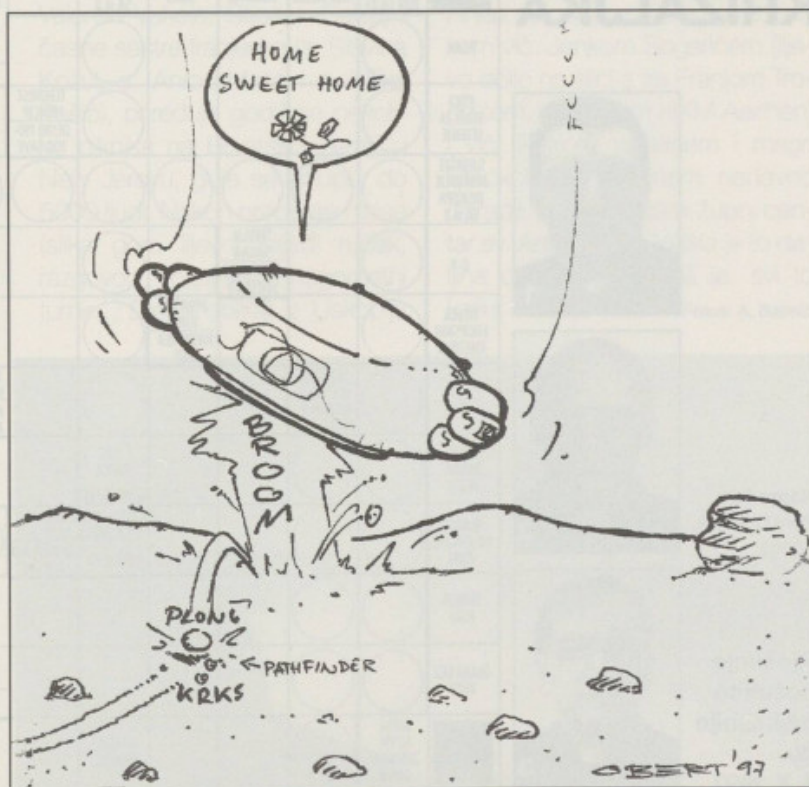
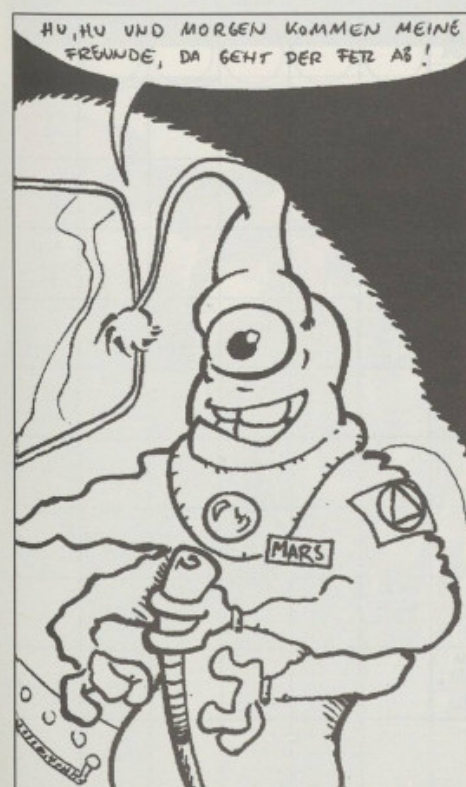
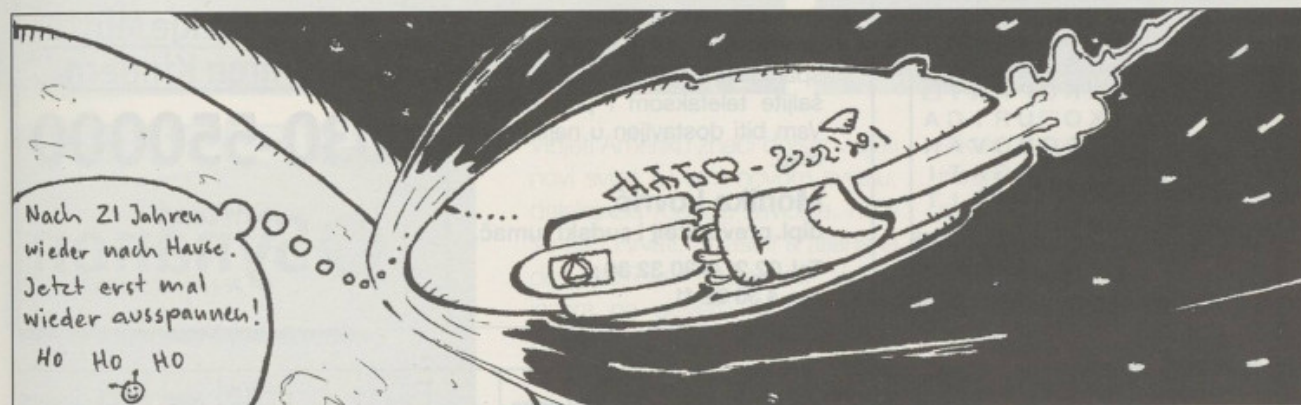
Ako imate neke od spomenutih simptoma, ako oni traju tjednima ili mjesecima, vjerojatno ste pod stresom. No, kako reče prof. Daria K., psiholog, stres često ostavlja teško izbrisive tragove, pa je stoga mnogo lakše i bolje stres spriječiti odnosno smanjiti „količinu“ i jačinu stresnih utjecaja. Da bi se u tome uspjelo, potrebno je poznavati uzroke i situacije koje djeluju stresogeno. No, često se događa da čak i ako osoba zna uzrok ne može ga otkloniti zbog pasivnosti pravdajući to nedostatkom vremena ili „otpornošću“ na stresno djelovanje.

Svladavanje stresa nije baš lako. Ako je stres dugotrajniji i intenzivan, potrebna je pomoć stručne osobe i anti-stresni programi.

Dr. psih. Ž.P. („Ognjište“, list HKM Aachen)

PATHFINDER

Reisebüro TABAK

Stipe i Drago

**Prodaja međunarodnih karata i rezervacija
za Deutsche Touring i Croatia Airlines**

Baseler Straße 35 · 60329 Frankfurt am Main
Telefon: (0 69) 25 02 56 ili 25 02 57 · Telefax: (0 69) 25 02 57

- Prodaje se dvosobni stan, oko 60 m², u centru Sessveta kod crkve. Cijena: 90 000 DM. Tel. 069/431031 (Njemačka) ili 00385/98/248148 (Hrvatska).
- Prodaje se nedovršena kuća kod Zagreba. Tel. 0941/97736 (Njemačka) ili 00385/1/2984540 (Hrvatska).

RJEŠENJE KRIŽALJKE IZ PROŠLOG BROJA

LUFTKOŠUN
PREŠA PETA
FRANKOPANI
RBRANKOURICA
VOGLAVA DONOVAN
IZUVANE NALAGATI
SEFIERA TACIT
OTOKS VPAVLA
VI REGITALI
ACEK ITALD
CEZAR IRENA

Prijevod

- Ovjereni prijevod i hitni servis za hrvatski, njemački, engleski i španjolski jezik. Dokument pošaljite telefaksom i prijevod će Vam biti dostavljen u najkraćem roku.

Monika Lovrić,
dipl. prevoditelj i sudski tumač.

Tel. 02 21/430 32 30;
fax 430 32 41

AUFNAHME SOFORT Tag & Nacht

für hilfesuchende
ohne Vorbedingungen Süchtige

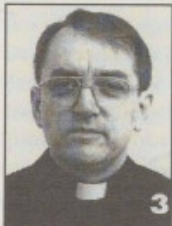
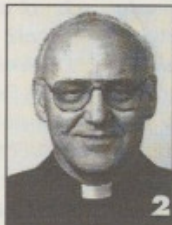

**Auch süchtige Mütter
mit ihren Kindern.**

***030-550000**

**Stiftung
Synanon**
DER NÜCHTERNE WEG.

NAGRADNA KRIŽALJKA

Nagrađen:
Pero Duvnjak,
Essen

**Rješenje
pošaljite
najkasnije
do
4. X. 1997.**

TRAVA ZAJEDNICA	NOVOMENOVANI BISKUP, AN- TUN (sl. 3)	NAJRAŠPRO- STRANJE- NJA BILJKA	NADIMAK KOŠARKAŠA JORDANA	TEŠKI ČEKLA, BAT, MALI	SJEDIŠTE BISKUPIJE BISKUPA SA sl. 3	AUSTRIJA	SJEDIŠTE NADBIŠKU- PIJE NO- VOG NAD- BISKUPA SADRA	PISAC GRAY	AVENIJA	OTVOR NA VULKANU, KRATER	RIKARD, OD MILJA	OBLIK IMENA HELENA	ZIMZELENO DRVO
TISAK													
PTICI SLUŽI ZA LETENJE						TERORIST PRINCIP DESENI PRO- TOK SAVE							
SJEDIŠTE BISKUPIJE BISKUPA SA sl. 2										ZUTOŠMI- EA BOJA OTKROVITI, PRONALAZITI			
O V			TEKLO SADILA ZASLON (NA SVJETLOŠĆI)										PUTIKO MORE (MNL)
TITULA ETIOPSkih KNEZOVA				POVIŠEN TON G RASPORED SATI				ALUMINIJ NOG. TRENER BULIJAN			ASSOCIATED PRESS KANARSKI OTOKI		
Č		STR. Z. IME BIS. NOVE BISKUPIJE, MARIO (sl. 2)					HRV. GRAD NA DUNAVU AM. KOŠAR- KASKA LIGA					LITRA SIN (OO MILJA)	
JETKAČ, BAKRO- REZAC					Z. IME, ANKOČA						RIMSKI NOVČLA OBAR, AVARIN		
VLAČNO OD OVCJEG RUNA					NOVI NADBI- SKUP I NASLEDNIK FRA- NJE KUJARLA, JOSIP (sl. 1)								
					RIMSKI 99	TIBETANSKO GOVEDO							
ZEMLJA ILIRA								ŽENSKO IME, IVA					
GLAVA BEZ KOSE							STAR ČOVJEK ITALIJA						
Sadržaj: VO	VAPAJ UZVIK ZAPONA- GANJA				ARAŠID, ORASAC								

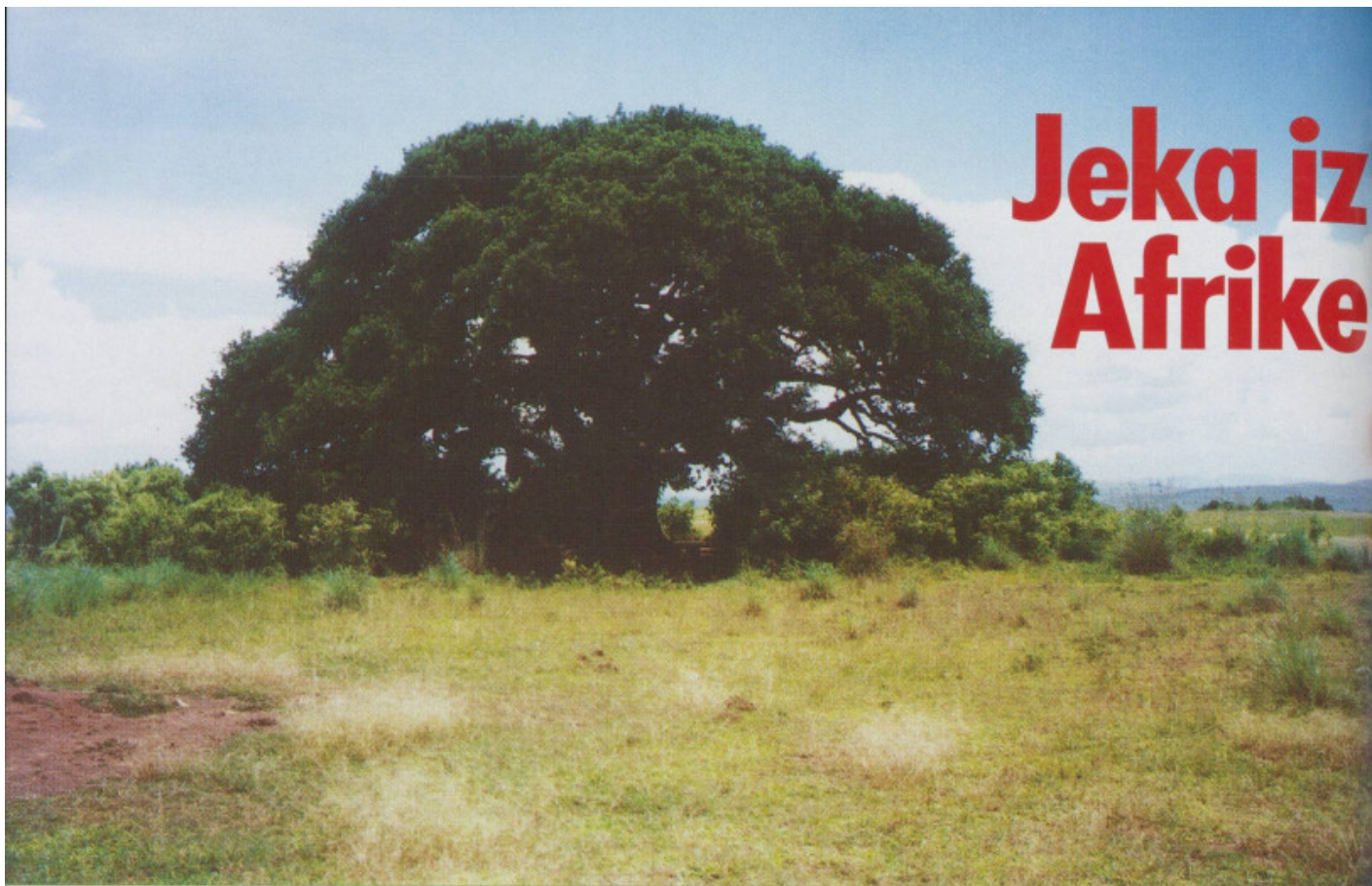
Daljina povećava čežnju

Vidjeti Ameriku znači doista vidjeti novi svijet. U tom novom svijetu, daleko od rodnog zavičaja, našli su se i Hrvati, razasuti s atlanske do pacifičke obale, od Velikih jezera na sjeveru do meksičke pustinje na jugu. Hrvatska župa New York, u kojoj djeluju hercegovački franjevci (Marko Puljić, Valentin Vukoja, Stjepan Raich) i časne sestre franjevke (s. Slavica Kožul, s. Anica Matić i s. Milka Pušić), priređuje godišnje nekoliko piknika na Hrvatskoj zemlji u New Jerseyu, gdje se iskupi i do 5000 ljudi. Nakon procesije i mise (slika gore lijevo) slijedi ručak, razgovor, pjesma, nogometni turnir... Djeca obitelji iz Uskoplja

slikala su se (gore) s bosanskim franjevcem Zdravkom Kujundžijom, koji studira u Bostonu. Čudesnu ljepotu slapova Nijagare (dolje) pokazao nam je Jedinko Lalić iz velike hrvatske zajednice u Clevelandu. Los Angeles s razvikanim Hollywoodom i Disneylandom naprosto mami i očarava. Hrvati su ondje, na čelu sa župnikom vlč. Jankom Segarićem (lijevo dolje na slici s fra Franjom Trogrićem, voditeljem HKM Aachen) i vlč. Petrom Vuletićem i msgr. Srećkom Diomartićem nedavno izgradili veliki i moderni župni centar sv. Ante (lijevo). Velika je to daljina od domovine, ali je, svi to kažu, i čežnja veća. **Fotos: A. Batinić**

Jeka iz Afrike

Mladi bosanski franjevac Ivica Perić djeluje već osam godina kao misionar u srednjoafričkoj zemlji Ugandi. Poslao nam je nekoliko zanimljivih fotografija koje s radošću objavljujemo. Obuzeti svakodnevnim brigama, često zaboravljamo naše misionare, koje bismo mogli usporediti s posljednjim Mohikancima. Iako mnoge afričke zemlje potresaju nemiri i ratovi, naši misionari ostaju sa svojim vjernicima pod nestalnim afričkim nebom. Sjeme Božje riječi siju i njeguju i na tom kontinentu, jer za Božju riječ nema granica. Na našim slikama vidimo veliko stablo ispod čije se krošnje mole vjernici Ivicine župe (gore), svečanu misu s biskupom u povodu proglašenja nove župe (lijevo), proslavu blagdana ugandskih mučenika (dolje lijevo), a Isusovu Radosnu vijest fra Ivica navješta vjernicima često pod vedrim nebom (dolje desno).

